Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 217 — ՇԱԲԱԹ 22 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1884 — (Ն. Տ.) 4 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — 15 ԶԻԼՀԻՃՃԷ 1301

ԳԱՅՄԱՆԸ
Ծանուցման տողը մէկ անգամէ համար 3 զուրուշ. երկու անգամի համար 2½ զուրուշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ։
Օրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել
«Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»
ԹՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ. Ղալաթիա, Նորատունկեան խան։
Իսկ գաւառներէն հետեւեալ հասցէին՝
{ كلوره } درعليه‌ده غلطه‌ده خانده نورادونكيان
غزته‌سى اداره‌سنه

40 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի. Պոլսոյ	Համար	Տարեկան	դահեկան	արծաթ	200
»	»	Վեցամսեայ	»	»	100
»	»	Եռամսեայ	»	»	50
»	»	Հատով	»	»	1
Գաւառաց	Համար	Տարեկան	»	»	240
»	»	Վեցամսեայ	»	»	120
»	»	Եռամսեայ	»	»	60
Օտար	Երկիրներ	Տարեկան	Ֆրանք		56
»	»	Վեցամսեայ	»		28

Դուրս ղրկուած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

40 ՓԱՐԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՇԱԲԱԹ 22 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿ

Այս շաբաթ չատ կարեւոր խնդիրներ չունինք մեր ընթերցողաց ներկայացնելու։ Կարեւոր խնդիրներ չեն պակիր Ազգին մէջ։ Ո՞ր հասատութիւն, ո՞ր գործ խնդրոյ վիճակին մէջ չէ արդէն։ Ամէն ինչ խնդիր է այժմ մեր մէջ, և գուցէ ճիշդ այս պատճառու է որ կարեւոր խնդիր չունինք ըղբաղելու։ զի վարժուած ենք ամէն ինչ խնդրոյ վիճակին մէջ տեսնելու։ Աւելի լաւ վիճակ մը ակնկալելու իրաւունք ունի Ազգը։ Բայց Կաթողիկոսական և Պատրիարքական անիշխանութիւնք թոյլատու չեն հիմնական բարւոքման մը ներմուծման։ Գոհացուցիչ է որ գո՛նէ գործադիր Վարչութիւն մը ունինք, որ կանոնաւորապէս նիստեր կ'ընէ։ Բայց ինչպէս ուրիշ առթիւ ալ ըսած ենք, փափաքելի էր որ այս Վարչութիւն վերեւեալ խնդիրները՝ թէեւ հիմնական կարեւոր խնդիրներ լինին՝ քաջութեամբ դիմաւորելու հաստատամտութիւնն ունենար, և ընթացիկ դիւրին խնդիրներ միայն տնօրինելով չի չատանար։ Թաղային մանաւոր խնդիրներ կը զբաղեցնեն Վարչութեան նիստերուն մեծագոյն մասը, մինչ՝ օրինակի համար՝ Եկեղեցական վարժարանի հաստատման նման հիմնական խնդիր մը կը յետաձգուի նիստէ ի նիստ։ Նոր լուր չկայ նաև Երուսաղեմի պարտուց և Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան խնդիրներուն վրայ, որք չեն կրնար երկարգոյն ժամանակ անտես առնուիլ առանց ազգային ծանր վնասուց։ Բարիք մ'է արդարեւ որ ունինք կանոնաւոր Վարչութիւն մը, բայց այս բարիք իրական կրնայ լինել այն պայմանաւ միայն որ Վարչութիւնն այսպիսի կարեւորագոյն խնդրոց մէջ որոշ ընթացք մ'ունենայ, վարանումներէ և երկդիմութիւններէ զերծ, որք անգործութենէ անհունապէս աւելի վնասակար են։

* *

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Այս շաբաթ լաւ նիշ մ'ունինք տալու Կրօնական Ժողովոյ, որ քիչ մը գործունէութիւն կը ցուցնէ ճիշդ այն միջոցին երբ ուրիշ քանի մը Վարչային մարմինք խոնջեալ դէմքը մը ցոյց կուտան։ Կրօնական ժողովը արժանապէս ձեռք առաւ եկեղեցեաց մէջ արտասանուած անպատշաճ դատմանակներու գայթակղալի խնդիրը, զոր անցեալներն այս սիւնակաց մէջ ներկայած էինք մեր ընթերցողաց դատողութեան, և տուաւ որոշումներ որոց բանաւորութիւնն և օգտակարութիւնն ո՛չ ոք պիտի կրնայ ժխտել։ Ազգու հրամաններ ղրկեց եկեղեցեաց քարոզիչներուն, նշանակելով թէ ինչպիսի արժանաւոր օժտեալ անձանց դադարին վրայ դատմանականք կրնան արտասանուիլ, և ձեռնարկեց այս մասնաւոր կանոնագիր մը պատրաստել, որուն հակառակ վարուող եկեղեցականք, վարդապետ լինին թէ եպիսկոպոս, պատիժ պիտի ստանան անշուշտ։ Կրօնական ժողովն հոգ կը տանի նաեւ ազգային վարժարանաց մէջ կրօնային դիտելեաց ուսուցման կարեւոր խնդրոյն, եկեղեցեաց մէջ արարողութեանց միօրինակութեան ու կանոնաւորութեան, յորս ցաւալի թերութիւնք նշմարուած են մերթ ընդ մերթ, և այլ այսպիսի հանրային խնդրոց, որք օրական ընթացիկ խնդիրներէ աւելի կարեւորութիւն ունին։

* *

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Քաղաքական ժողովը ճիշդ այս պահուս կը զբաղի կարեւորագոյն խնդրով մը, որոյ փափկութեան պատճառաւ, չենք կրնար մանրամասնութեանց կամ խորհրդածութեանց մէջ։ Այս է՝ եկեղեցեաց և վարժարանաց կալուածներուն արձանագրութեան խնդիրն։ Այս կալուածք գրուած են մէկ մէկ անուան վրայ որ կրնայ գոյութիւն չունենալ։ զի նոյն իսկ եկեղեցեաց կամ դպրոցաց վրայ չէին՝ կրնար դրուիլ։ Կառավարութիւնը կ'ուզէ նորէն արձանագրել այս ազգային–եկեղեցական կալուածներ, և կը պահանջէ որ այն անուններ որոց վրայ գրուած են՝ իրապէս ցոյց տուին։ Այսպէս կը յուզուի ազգային–եկեղեցական հասատատութեանց կալուածներ ունենալու խնդիրն, և Վարչութիւնն, օգնութեամբ ձեռնհաս օրենսդէտներու, կը զբաղի գոհացուցիչ ելք մը գտնել խնդրոյն։

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱՇՆՈՐՀՄՈՒԹԻՒՆ

Ազգն համբերն կը փափաքի անշուշտ որ այսպիսի կենսական խնդիր մը ստանայ այնպիսի վախճան մը, որ ազգային անհատական և հանրային զուղութեամբ եկեղեցեաց և դպրոցաց պահպանութեան համար ձեռք բերուած այդ նիւթական երաշխաւորութիւններ չկորնչին։ Այսպիսի փափաք մը տածել կարի բնական է մանաւանդ այնպիսի ժամանակ մը, երբ կայսերական կառավարութիւն, եկեղեցական առանձնաշնորհմանց խնդրոյն մէջ իրաց նախկին վիճակը վերահաստատելով լիովին, երախտապարտ թողուց իւր Ցոյն հպատակները, և իրաւունք ունինք մտածելու թէ նոյն որոշումը տուած է նաեւ իւր Հայ հպատակաց Եկեղեցական առանձնաշնորհմանց Նամանօրնակ խնդրոյն վրայ, որ առկախ կը մնար ցարդ։ Իրօք, Դատական Նախարարութեան շաբթուս մէջ ծանուցեալ որոշումն, որով բացորոշապէս կը յայտարարէր թէ եկեղեցական առանձնաշնորհմունք իրենց նախկին վիճակի մէջ վերահաստատուած են, և այս նկատմամբ երկուստեք վոխանակեալ ծանուցագրերն ու պատասխանագրերը չեղեալ են, մեծ գոհութիւն պատճառեց նաեւ մերդնեիդ։ զի քաջ գիտենք թէ կայսերական արդարադրով կառավարութիւնն, ամէն ազգաց ու կրօնից մէջ հաւասարութիւն հաստատելու գովելի որոշմամբն, երկու չափ և երկու կշիռ չի գործածեր բնաւ Հայուն և Ցոյնին, կամ Բրիատոնէին և Մահմետականին միջեւ։ Այս յուսով, ի դէպ է որ Ազգային Վարչութիւնը նորէն դիմէ Դատական Նախարարութեան, և Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ առանձնաշնորհմանց վրայ Համագումար ժողովէն պատրաստուած և Ս. Պատրիարք Հօր ձեռամբ Բ. Դրան մատուցուած ծանուցեալ Թագուհիին պատասխան մը խնդրէ, որ անշուշտ նպաստաւոր պատասխան մը պիտի լինի, ըստ ամենայնի յարմար Ազգին ու Եկեղեցւոյն օրինաւոր բաղձանաց և արդար ակնկալութեանց։

* *

ՌՈՒՍԻԱ. ԵՒ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Անցեալ շաբաթ օր կը գրէինք թէ Մայր–Աթոռոյ արգի անդլուխ վիճակին մէջ, Էջմիածնի դիպաց ու դաշուածոց վրայ մանաւոր ուշադրութիւն հարկաւոր է։ Շաբթուս մէջ իսկ Էջմիածնի վրայօք առնուած քանի մը լուրեր ցոյց կուտան թէ առաջիկայ քանի մը ամիսներու միջոցին արդարեւ կարեւոր բաներ սահմանուած են տեղի ունենալ Արարատայ մուս կողմն։ Նախ, կ'ըսուի թէ ռուս կառավարութենէն թոչակ մը պիտի յատկացուի կամ յատկացուեր է Մակար Սրբազանին։ Կը յիշենք թէ յառաջագոյն Բեգրսպուրգի կառավարութիւնը քանիցս վորձ վորձած է թոչակ կապելու նոյն իսկ Էջմիածնի Կաթողիկոսաց։ Բայց սոցա արժանապատուութեան և անկախութեան զգացմանց շնորհիւ, չէր յաջողած ըստ երեւութին այդպիսի բարի ձեռնարկ մը, որոյ բուն նպատակն էր սակայն Էջմիածնի Կաթողիկոսութիւնն հետզհետէ ռուս կառավարութեան ազդակի իշխանութեան ենթարկել։ Մեր ապահով ենք թէ, Էջմիածնի Մայր Աթոռն և Հայ Ազգն որչափ ալ աղքատ և կարօտ լինին, չպիտի հանդուրժեն երբէք որ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Պետք ռուս կառավարութեան, կամ ուրիշ կառավարութեան մը, թոչակառու ստորադասեալը լինի։ Մակար Սրբազանի յատկացեալ տարեկան 3,000 ռուպլ թոչակն, որ կ'ընէ իրը 330 ոսկի, նոյն իսկ Կաթողիկոսութեան յատկացուած թոչակը լինել չթուիր։ այլ առաւելապէս Մակար Սրբազանի անձին յատկացուած հանգստեան թոչակի մը պէս բան մ'է, նման հանգստեան թոչակին զոր Կ. Պոլսոյ նախորդ Պատրիարքունք կը ստանան օսմանեան կառավարութենէն։ Բայց Մակար Սրբազան Կաթողիկոսական Տեղակալ է և Պեռարպիոյ Առաջնորդ, և այս կրկին հանգամանքներով ալ ապրուստ առատ միջոցներ և իրաւունքներ ունենալուն պատճառաւ, հանգստեան թոչակի կարօտ վիճակի մէջ չէ ամենեւին։ Ուստի, կ'երկմտինք թէ մի՛ գուցէ յիշեալ 3,000 ռուպլ թոչակն սահմանումը նախաշաւիղ մը լինի կրկնութեան այն պատմական առաջարկներու, որք երբեմն Բեգրսպուրգի կառավարութեան կողմէ եղան Ներսէս Ե. Կաթողիկոսի, և իրաւամբ մերժուեցան։ Բայց եթէ սխալ է թէ ռուս կառավարութիւնը թոչակ մը սահմանուի [illegible] ուրիշ նկատմամբք ալ կարեւորութիւն ունի, որք առաւել սերտիւ կցեալ են կաթողիկոսական ընտրութեան առկախ խնդրոյն հետ։ Բայց կը յետաձգենք մեր խորհրդածութիւններ մինչեւ որ լուրն իսկ ստուգուի։

* *

ՌՈՒՍ ՊՐՈԿՈՒՐՈՐ

Ռուս կառավարութիւնն հրաւիրեր է զՄակար Սրբազան վերադառնալ Էջմիածին։ Ասոր ըսելիք չունինք։ Կարելի վախաբելի է մանաւանդ որ Մակար Սրբազան մնացէն հակէ Մայր–Աթոռոյ բարւոք վարչութեան։ Բայց լուր կայ, — թէեւ տակաւին չդիտենք սրչափ ստոյգ, — թէ ռուս կառավարութիւնն որոշած է ազգաւ ռուս Պրոկուրոր մը նշանակել Էջմիածնի Ս. Սինոդին։ Աւասիկ նորութիւն մը, որոյ նմանը չէ տեսնուած 1836 էն ի վեր, երբ հաստատեցաւ Պալաժէնիան։ Ազգաւ ռուս Պրոկուրոր մը դնել Էջմիածնի Կաթողիկոսաց դէմ կառավարական անվստահութեան նոր ցոյց մը պիտի լինի։ Բանի որ Պրոկուրորներն, Հայն ալ, Ռուսն ալ հաւասարապէս խոտելի են անչուշտ։ զի գոնքա ոչ այլ ինչ են բայց եթէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին քովիկը դրուած մէկ մէկ ծպտեալ ոստիկաններ։ Բայց վերջապէս, Հայն իւր Եկեղեցւոյ, Կաթողիկոսութեան եւ Մայր–Աթոռոյ գործերէն կը հասկնայ. մինչ Ռուսն, այս ամէն բաներու անտեղեակ գոյով, նորա գործելիք սխալներն ու պատճառելիք թիւրիմացութիւնները քիչ սրբատեղութիւն, քիչ գժուարութիւն չպիտի պատճառեն Կաթողիկոսներուն։ Ռուսիոյ մէջ ամէն ինչ յառաջդիմելու վրայ է։ Ռուս Պրոկուրորն յառաջդիմութիւն մը լինել կը թուի Հայ Պրոկուրորին վրայ։ Դուցէ օր մ'ալ Խաղաղ Պրոկուրոր մը ղրկուի յէջմիածին, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ գործերուն վրայ առաւել ապահովապէս հսկելու համար։ Ցիրաւի խղճալի՛ վիճակ։

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Ռուս կառավարութիւնն որոշեր է նաեւ թէ առաջիկայ կաթողիկոսական ընտրութեան համար պատուիրակ չկարենան ընտրուիլ անցեալ մայիս 9ի ընտրութեան մասնակցած պատուիրակներն, և թէ այս նոր պատուիրակաց ալ ընտրութեան վրայ մանաւոր հսկողութիւն լինի իշխանութեանց կողմէ։ Աւասիկ ոչինչ նուազ ցաւալի նորութիւն [illegible] թէ Պալաժէնիան կէտառ կէտ պիտի գործադրէ և Պալաժենիայէն դուրս բան մը չպիտի ընէ, Պալաժենիոյ օ՞ր յօդուածն է այն որ անդամ մը Կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցած պատուիրակներն արգիլէ նորէն նոյն պաշտօնը կատարելէ՝ եթէ նորէն ընտրուին ժողովրդեան կողմէ։ Ռուս կառավարութիւնն, այդպիսի որոշում մը տալով, ձրի քմահաճոյքով մը կը կապտէ Կաթոլիկոսի ընտրող ժողովրդեան յայտնի իրաւունքը, Պալաժենիոյ տրամադրութիւններէն դուրս կ'ելնէ, և Կաթողիկոսական ընտրութեան պէս զուտ ազգային—եկեղեցական խնդրոյ մը մէջ իւր անճահ և անպատշաճ միջամտութիւնն կը հասցնէ անհանդուրժելի ծայրագոյութեան մը, որ ամենուն ծիծաղը պիտի շարժէ կառավարական այնպիսի դրութեան մը վրայ, որոյ ապահովութեանն համար այս տեսակ փոքրիկ ու խղճալի միջոցներու կիրառութիւնը տակաւին հարկաւոր կը դատուի։

Վերջապէս, կ'ըսուի թէ այս նորանշան տնօրինութիւններէ զատ, ռուս կառավարութիւնն առաջիկայ Կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ որոշեր է ուրիշ տնօրինութիւններ ալ որք դաղտնի կը պահուին, հաւանօրէն զի առաւել արտասովոր, առաւել ապօրէն են, և զի կ'ուզուի, կաթողիկոսական անիշխանութեան ժամանակամիջոցին մէջ, առ ոսկաւ ոսկաւ մարսել տալ Հայերուն՝ Պալաժենական և հակապալաժենական բոլոր այս դեղահատներ, զորս ոսկեղօծել իսկ աւելորդ կը դատուի։

* *

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՐԸ

Ս. Պատրիարք Հօր հիւանդութեան երկիւղալի հանգամանք մը ստանալը բաւական որտայուզութիւն պատճառեց հայ ժողովրդեան մէջ։ Բայց այսօր ալ գոհութեամբ կը նշանակենք թէ երեք շաբաթներէ հետէ Ն. Սրբազնութիւն տակաւ կը վերստանայ հանգիստ ու զօրութիւն, և ամէն անմիջական վտանգ հեռացած կը թուի։ Բայց այսչափ բարւոքում մը թոյլ չի տար բնաւ որ Ն. Սրբազնութիւն վերսկսի զբաղիլ ազգային խնդրովք։

* *

ՅՈՒԱՆԱՎԱՆԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Շաբթուս մէջ վերջնական կազմակերպութիւն մը ստացաւ Յուանավանական [illegible] թիւնն, որ իրեն Գեա ընտրեց զՄաՅարութիւն Էֆէնտի Մերեէմ-Դուլի, և համաձայնութիւն գոյացուց սկզբանց հիմնագրոյ մը վրայ։ Այսպիսի կազմակերպութիւն մը կրնայ մեծապէս նպաստել Ազգ. Երեսփոխանական ժողովոյ ներկայացուած խնդրոց բարւոք ուսումնասիրութեան ու պատրաստութեան, վիճաբանութեանց կանոնաւորման, դատարաց ներդաշնակութեան, և հետեւապէս վիժելի խնդրոց դիւրաւորման։

* *

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

)(45)(

ՅՈՐԹԻՒՆԷ ՑԻՒ ՊՈՒԱԿՈՊԷ

ՊԱՐՈՆ ԼԸԲՈՒԲԻ ԾԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՊԱՐՈՆ ԼԸԲՈՒԲ ԻՆՔԶԻՆՔ ԿԸ ՆԱԵԿԷ

Ը.

Երիտասարդը սոսկալի կերպով արժգունեցաւ, երեսին դիմերը կծկեցան, բերանը կէս մը բացուեցաւ խօսելու համար, և բաւական անյողդողդ ձայնիւ մ'ըսաւ։

—Ուրիշ պատասխան մը չունիմ ձեզ տալու։ ես անմեղ եմ. ինչ որ կ'ուզէք՝ ըրէք ինձ։

Ապահովութեան պետը չէր սպասեր այս յանառ ընդդիմութեան, բայց աւելի ապացոյց մը համարեցաւ զայս Պ. Տը Ժանթիյեիի յանցաւորութեան, և յուսահատելով ի խոստովանութիւն բերելէ զայն, խօսեց իւր բերանն ու ձեւ։

—Ի՞նչ է ձեր անունն, հարցուց չոր կերպիւ. ո՞ւր կը բնակիք. ի՞նչ է ձեր արհեստն։

—Անունս Լուի Տը Ժանթիյեի է, Մոն–Թապոր փողոց թիւ 72 կը բնակիմ. իրաւագիտութեան տոքթէօր եմ Պ. Լապուրոյ և նոտարին քով առաջին դպիր։

—Հարստութիւն ունի՞ք։

—Հայրս ունի։

—Ի՞նչ կ'ընէ ձեր հայրն։

—Հասութառու է։

—Դուք անոր տունը չէ՞ք բնակիր։

—Ո՛չ։

Ապահովութեան պետը դրեթէ ըզբաղեալ դէմքով մ'ըրաւ այս ամէն հարցումներ, ձեւի համար միայն լսեց պատասխաններն, յետոյ, ծանօթութիւններ առնելէ կամ այնպէս կեղծելէ զկնի։

—Կը ճանչէ՞ք զՊ. Լէօրէօ, հարցուց յանկարծ երիտասարդին երեսը նայելով։

Փոխանակ ցնցուելու այս անունէն, որ Արպալէթի փողոցի տան մէջ սպանեալ վաճառականին անունն էր, Պ. Տը Ժանթիյեի պատասխանեց անխռով։

—Բնաւ։

—Զայլայլեցաւ, զարմանալի բան, ըսաւ ինքնիրեն ապահովութեան պետն։

Եւ իսկոյն խօսքը փոխելով, յարեց։

—Ի՞նչ ըրիք յունուար 13ի շաբաթ իրիկունն։

Եւ սպասեց՝ յուսալով որ ամբաստանեալը պիտի բռնուէր ծուղակին մէջ։

Ցանցաւորք կանխաւ պատրաստած պատմութիւն մը կ'ունենան միշտ՝ երբոր սճրին գործուած օրն իրենց ժամանակն ինչպէս անցուցած լինելնին հարցուի իրենց։

Լուի Տը Ժանթիյեի պատասխանեց հանդարտութեամբ։

—Զեմ կրնար ճշդիւ ըսել ձեզ. այն իրիկունէն մանաւոր բան մը չէ մնացած յիշողութեանս մէջ։ Անշուշտ Տիկին Լը-բոնթի տունն անցուցած եմ ուրիշ իրիկուններու պէս։

—Եւ յունվար 14ի կիրակի՞ իրիկունն։

Նոյն կերպիւ անցուցի։ Մինչեւ թէ այն օր հայրս ինձ հետ ճաշեց Տիկին Լը-բոնթի տունը։

—Ձեր այդ ըսածները պիտի բաստուգուին։ Առ այժմ ուրիշ բան մը չունիմ ձեզ հարցնելու։

—Ուրեմն՝ կրնամ մեկնիլ։

Ապահովութեան պետն ուսերը ցընցելով՝ զանդակը քաշեց, և ըսաւ Բիէտուշի, որ ներս մտած էր։

—Կառք մը, շուտով։

—Մեղ բերող կառքը բակին մէջ կեցած է, պատասխանեց Բիէտուշ։

Տո՜ւֆ ու ձին ծանօթ կառապետէ մը վարձած եմ, և Բիկաշ կը վարէ, վասն զի ժամանակաւ թնդանօթավար եղած լինելով, կառք վարել գիտէ։

—Լա՛ւ, դնա վարն սպասէ ինձ նրբանցքին ծայրն, ըսաւ ապահովութեան պետը։

Պահակն անուրեւոյթ եղաւ։

—Ո՞ւր պիտի երթանք, պարո՞ն, հարցուց Լուի Տը Ժանթիյեի խեղդուկ ձայնիւ։

—Ձեր տունն։

—Իմ տո՞ւնս, ի՞նչ կը նշանակէ...

—Կը նշանակէ թէ ձեր բնակարանն աչքէ պիտի անցունեմ, և որովհետեւ ձեր ներկայութեամբ պիտի ընեմ այս այցելութիւն, պարտաւորուած եմ ինձ հետ տանիլ ձեզ։

Օ՛, անհոգ եղիք, այն կերպիւ պիտի կատարուի որ բնաւ չդպչի ձեզ երբոր կարենաք զձեզ արդարացնել այն ծանր ամբաստանութենէն՝ որ կը ծանրանայ ձեր վրայ։

Լսեցիք որ պահակին հրամայեցի երթալ սպասել ինձ։ Ձեզ հետ ի միասին պիտի դուրս ելնենք... այնպէս ցոյց տալով որ իբր թէ դանդատող մ'էք դուք՝ և ոչ ամբաստանեալ։ Եւ երբ ձեր տունն երթանք, այնպէս պիտի ընեմ որ ձեր դռնապանը չկրնայ բան մը կռահել։

—Շատ հնարհակալ եմ ձեզ արդարեւ այդ նախազգուշութեանց համար, բաւ երիտասարդը դառնութեամբ, բայց թոյլտուութիւն աւելորդ կը թուին ինձ, եթէ, ինչպէս կ'ենթադրեմ, իմ կարաւիներս խուզարկելու... թղթերս քննելու պիտի երթէք...։

—Անհրաժեշտ է։

—Եւ մանաւանդ եթէ ձերբակալէք զիս յետոյ։

—Եթէ ձեզ ձերբակալեմ, դուք ուղած պիտի լինիք։ Տակաւին ժամանակ կայ զիս չհարկադրելու որ խիստ միջոցներու դիմեմ։ Արդարացուցէք զձեզ, ապացուցէք ձեր անմեղութիւնն։ Ես պատրաստ եմ լսել ձեզ, և երբոր ստուգեմ ձեր յայտարարութեանց ճշգրտութիւնն, ազատ կը թողում ձեզ։

—Ապացուցանել անմեղութի՛ւնս։ Բայց ձեզ կ'ինայ ապացուցանել թէ յանցաւոր եմ ես։

—Շատ իրաւացի է ձեր այդ խօսքս, և ճշդիւ այդ ապացուցութեան համար է որ ձեր բնակարանը պիտի խուզարկեմ։

Եկէք, պարո՞ն։

Այս յոյժ տրամաբանական եզրակացութեան վրայ, ապահովութեան պետն իւր դրպանը դրաւ ըլսանկարայցետոմն,—պանքոտոմներն ու ադրճանակը դարակի մը մէջ պահած էր—,նշանացի դուռը ցոյց տուաւ Պ. Տը Ժանթիյեիի, և դուրս ելաւ անոր ետեւէն։

Դրասենեկին պաշտօնեաներն անոնց անցած ժամանակ նայեցան նոյն անտարբերութեամբ որով վարժուած էին մերթ ընդ մերթ պատուաւոր մարդոց անկից անցնիլը տեսնել, ինչպէս արբեալ մը կամ գեղեցիկ մը։

—Ինչ ինչ գործեր ունիք ձեր գրասենեակին մէջ։

—Ոչ։

Ինչպէս ամէն հոն էր այն ժամանակէն ի վեր, յորում Քօսթիէր (1848) ոստիկանութեան վերատեսուչ էր։

Գեանայարկին սպասող տեսուչները չշարժեցան իրենց տեղէն, նմանապէս պահակները։

Պաշտօնական սովորոյթներուն անտեղեակ անցորդ մը կրնար կարծել թէ Պ. Տը Ժանթիյեի և անոր ընկերակցող անձը զուարճական պտոյտի մ'ելած էին։

Բիկաշ նստած էր կառքին վրայ և Բիէտուշ արդէն գնացած էր դռնակն։

Երիտասարդը նախ ներս մտնելով՝ նստաւ ետեւի բազմոցին վրայ. ապահովութեան պետն ալ անոր քով. իսկ Բիէտուշ իւր մեծին դիմացն, որ երիտասարդին տան հասցէն տուած էր առժամեայ կառավարին։

Կառքը մեկնեցաւ, և ճանբան երկար չտեւեց, վասն զի ձին հանգչելու ժամանակ ունեցած էր։

Պ. Տը Ժանթիյեի՝ կառքին անիւնեը կրթնած, ամենեին բերանը չբացաւ այս արագ ուղեսորութեան միջոցին։

Զատադովութեան միջոցնե՞ր կը պատրաստէր թէ իւր նշանածին վրայ կը խորհէր, որ անհամբերութեամբ իրեն կ'սպասէր։

Ինչ որ և էր, ապահովութեան պետը չուզեց վրդովել անոր մտածութիւններն, և առանց բառ մ'արտասանելու հասան Մոն–Թապոր փողոցը։

Լուի, մինչնախարդ քաղաքացւոյ գեղեցիկ տան մ'առաջին դատիկոնին մէջ ճաշակով կահաւորեալ և վայելչապէս բաժանեալ բնակարան մ'ունէր, որ չորս սենեակէ կը բաղկանար, դահլիճ մը, աշխատութեան սենեակ մը, որք բաւական լայն որահի մը վրայ կը բացուէին՝ առանց մէկէն միւսին մէջ մտնել հարկ լինելու։

Երիտասարդը, դուրսը ճաշելուն պատճառաւ, տանը մէջ ճաշարահի պէտք չունէր, ոչ ալ սենեկապան ծառայի։

Սպասուհին բացակայ լինելով, Պ. Տը Ժանթիյեի անձամբ բացաւ իւր դուռն երկու այցելուներուն, զորս ակամայ կը մոցնէր յիւր տուն։

Իւր ձեռնաշատանակը դռնապանին օթեակին առած ժամանակ՝ դռնապանը չէր զարմացեր տեսնելով որ իւր վարձակալաց վեհանձնագոյն երկու պարոններու հետ կուգար։

—Ըրէք այժմ ինչ որ կ'ուզէք, ըսաւ իւր աշխատութեան սենեակը ցուցնելով անոնց։

Ապահովութեան պետն արագ նայուած մը ձգեց գրադարանին վրայ, ուր իրաւաբանական մեծահատոր գրքեր կը տեսնուէին նուազ լուրջ և աւելի վայելչապէս կազմուած գրոց հետ։

Հին կաղնիէ օրմադրուածներու վրայ հին փորագրութիւնք կային և երկու երեք ալ արգի նկարներ, բաւական մեծագին։

Գրասեղանին վրայ բազմաթիւ պարտթայներ կային, որոց մի քանին նոր աչքէ անցած կը թուէին։

Լուրջ երիտասարդի մը սենեակ էր, զոր իւր արհեստական աշխատութիւնը չէր արգելուր գեղարուեստից և դրականութեան ալ զբաղիլ։

(Շարունակելի)

նօրինման։ Բայց այս ամէն օգուտները ձեռք բերելու համար, կուսակցութեան մը իւրաքանչիւր անդամն ինչ ինչ զոհողութիւններ ունի ընելիք։ Կուսակցութիւն մը քանի մը չի ծառայեր եթէ անոր անդամից մէջ կարգապահութեան ոգի, զիրար հասկնալու և համաձայնելու արամադրութիւն և Պետի մը հետեւելու յօժարամտութիւն չկենան։ Ասոնք յատկութիւններ են որք շուտով ձեռք չեն բերուիր։ ուստի խորհրդարանական կուսակցութիւն մը այն օրէն իսկ կատարելապէս կազմակերպուած չի համարուիր երբ քանի մը երեսփոխանք միանան և կուսակցութիւն մը կազմելու որոշում տան։ Վարժութեան, ունակութեան խնդիր մ'է այս։ Առաջին պայման մ'է որ կուսակցութեան մը Պետն իւր անձնական հաստատութեամբ, պերճախօսութեամբ, վիժելի խնդրոց վրայ կատարեալ ծանօթութիւնամբ և գաղափարներ ամիսիսելու ճարտարութեամբ ինքն հեղինակութիւն մը դառնայ, և ուրիշներ նմա հետեւին ո՛չ թէ լոկ իբրեւ պաշտօնական Պետի մը, այլ իբրեւ արժանաւոր իրենցմէ դերադանց առաջնորդի մը։ Մէրեէմ-Դուլի էֆէնտի Երեսփոխանական ժողովոյ ամենէն փոքր և լաւ խօսող սակաւթիւ անդամից մին լինելով, բնական յարմարութիւն ունէր իրեն տրուած պաշտօնին, զոր վարելու կերպին մէջ տարակոյս չունինք թէ նոր տիրոջմներ պիտի ստանայ իւր կուսակցայ և հետեւողաց ակնածութեան և յարգանաց, առանց որոյ կարելի չէ որ խորհրդարանական կուսակցութիւն մը համերաշխութիւն, այժ և հետեւապէս տեւականութիւն ստանայ։ Յառաջադիմական կուսակցութեան նպատակներուն և ուղղութեան վրայ աւելի մանրամասնութեամբ պիտի գրենք երբ ձեռք անցուցեր ենք նորակազմ կուսակցութեան Սկզբանց հիմնադիրը։

* *

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԵՒ ՎԱՆ

Շաբթուս մէջ առիթ ունեցանք մեծաւ գոհութեամբ հաղորդելու Մեծարգոյ Աղա Մկրտիչ Սանասարեանի քանի մը ազգային բարեգործութիւններն ևս։ Կարնոյ համանուն վարժարանին հիմնադիրն ու բարերարը Վանոյ մէջ ևս կրթութեան նուիրական դատին համար առատաձեռն նուէրներ կ'ընէ։ Վանեցւոց Սանդիտեան վարժարանին, ում քանիցս նպաստներ ղրկած էր, այս օրերս ալ 2,000 ռուպլի ղրկեց, միանգամայն 10 հազար ռուպլ դրամագլուխ յատկացնելու Ա[illegible] Սահասարեան այսպէս նախանձելի օրինակ կը հանդիսանայ մեր այն բարեկեցիկ ազգայնոց որք իրենց անունն անմահացնել ուզեն բարեգործութեամբ մը։ Բայց քանի՞ հարուստներ ունինք որք ցարդ հետեւած լինին Սանասարեանի օրինակին։ Ստուգիւ ցաւալի և ամենալի մտածումմ մ'է այս։ Մեր մեծատունք չէ թէ հաւաքաբար բայց հեռաւոր դաւառներու, այլ նոյն իսկ Կ. Պոլսոյ մէջ, ուր այնքան ակներեւ պէտքեր կան, մեծագործութեամբ մը նշանաւոր հանդիսանալու փափաքը չեն տածեր, չեն հիմներ նոր հաստատութիւն մը, չեն վերականգներ հին հաստատութիւն մը։ վերջապէս, մինչ կ'անցնին կրթման հաղարներու պէս որք չէին ունեցած այնչափ ոսկի և այնչափ աշխարհային յաջողութիւն, չեն թողուր հետք մը որ ղիրենք յիշեցնէ օր մը։ Աղա Սանասարեան գուցէ չէ այնչափ հարուստ որչափ մի քանին մեր այս անտարբեր և անձնասէր մեծատանց։ Բայց մենք մեծ անհունապէս գեր ի վերոյ կը հանդիսանայ մարդասիրութեան և Հայութեան առջեւ։

* *

ՀԱՆՃՆՈՅ ԽՆԴԻՐՔ

Մեր վերջին Տեսութենէ ի վեր այս խընդիր նոր երեւոյթի մը մէջ մնաց, ըստ որում դատական գործողութիւններն սկսան։ Բայց Հանճնցի ազգական բռնի ամուսնութեան վրայ մեր Ատանայի Թղթակցին և նոյն ինքն ազգական հօր կողմէ տրուած տեղեկութիւնք հերքուած կը մնան դեռ։ Ցիրուի ազգին Հանճոյ մէջ, բռնի ամուսնութենէն մէկ ու կէս ամիս յետոյ, դատական քննչին ձեռամբ դաղանի հարցաքննութեան ենթարկուեր է, և ապա յայտարարեր է առաջի տեղական դատարանին անդամից թէ յօժար կամքը առած է դէպ ի այրանալ։ Բայց կը յիշուի թէ այս տեղական դատարան նոյն մարմինն է արդէն որ թոյլատուութիւն եղած էր բռնի ամուսնութեան կատարման ազգական հօր բազմաթիւ աղերսագրերն ի նեպատ չառնելով, և յայտարարելով թէ Բէքիզեան եպիսկոպոսն իշխան է իւր ուզած կերպիւ կարգադրելու զայս խնդիր։ Հետեւապէս, եթէ բռնի ամուսնութեան պատմութիւնը արդաւանչ սուտ է, պատահանաւորութեան փոքրիկ բաժին մը կայ նաեւ այս տեղական դատարանի համար։ Ցայտնի է ուրեմն թէ այդպիսի մարմնոյ մը առջեւ կատարուած գործողութիւնք լուսագոյն միջոց մը չեն կրնար լինել ի վերջ հանելու զնչմարտութիւն։ Մինչ կողմէ, առջի օրէն ի վեր ծանուցուած էր թէ ազգիկը ճնշման և ըստպատանդեաց ներքեւ կը գտնուի, և թէ այս կացութեան մէջ նորա բոլոր վկայութիւնք անոգոր են քնականապէս։ Բռնի ամուսնութենէն տակաւին 13 օր յետոյ ազգիկն ունի ղրած որոտաձիկի նամակ մը, որով կը բողոքէ իրեն վրայ ի գործ դրուած բռնութեանց դէմ, և չուզեր կենակցիլ Պ. Հայրապետի հետ (*)։ Ցիրաւի, ազգիկան այնչափ զգացումները դիտնալ չի բաւեր անցեալ իրողութեանց վրայ լուսաւորուելու համար, որք ուրիշ անկախ միջոցներով պէտք է քննուին և ստուգուին։ Ազգիկն հիմա կրնայ խորհիլ թէ, բանը բանէն անցած լինելով, ի զուր իւր վիճակը պիտի դառնացնէ՝ շարունակելով բողոքել ամուսնոյ մը դէմ, յորմէ լաւագոյնը չի կրնար գուցէ գտնել այսուհետեւ։ Բայց այս՝ ազգիկան դիտնալիք բանն է։ Հասարակութեան համար կարեւոր բանն այն է թէ արդարեւ ամուսնութիւնը բռնի կատարուած է։ Ազգիկան իւր այժմեան կացութեան համակերպելովը չի լուծուիր այս խնդիր։ Բայց որովհետեւ կարեւոր կը համարուի ստանալ ազգիկան յայտարարութիւնը, պէտք է գտնէ միջոցներ ձեռք առնուլ որ փոքր ի չատէ անկախ և ճնշումէ վերծ վիճակի մը մէջ ընէ իւր այս յայտարարութիւն։ Հարկ է ուրեմն որ դուրս հանուի միջավայրէ մը, ուր պաշարուած է այնպիսի անձերով ու մարմիններով, որոց ամենքն ալ արդէն պատասխանատուութեան մէկ մէկ բաժին ունենալ կը թուին։ Պէտք է տարուի Ատանա, կամ բերուի Կ. Պոլիս, և ի ներկայութեան իւր ծնողաց տալ զիւր վկայութիւն։ Հարիւր ալ պապէս պիտի լինի։ զի կայսերական կառավարութիւնն այնչափ միամիտ չէ որ ծանուցեալ պայմանաց մէջ տեղի ունեցած «տեղական քննութիւն» մը բաւ համարի, մանաւանդ երբ դատին բուն տէրն, ազգիկան հայրն, արդէն բողոքած է այդ կերպ գործողութեան մը դէմ։

* *

Այս խնդրոյ վրայ այսօր աւելի բան մը գրել անպատշաճ կը համարինք։ զի երբ խնդիր մը դատական իշխանութեան ձեռքն անցած է վերջապէս, քաղաքացիրդ լրագրութեան գովելի սովորութիւնն է, ըստ կարի զգուշանալ ի նպատ կամ ընդդէմ խորհրդածութիւններ ընելէ, և այստ վերատահութեան ցոյց մը տալ դատական իշխանութեան։ Արէ՞ն ելք իւր պարտականութեան մի մեծ մասն արդէն կատարեց, հասարակութեան և կառավարութեան ուշադրութիւնն ներկայացնելով արդարեւ համարկելի դատ մը, որ ծագումի՝ առնու ընկերային և դաւառային կարգ մը գեղումներէ։ Ընդհանրապէս խօսելով, կարծէ որ այս գեղմունք առաւելագոյն ուշադրութեան առարկայ լինին Ազգին կողմէ, քան որչափ ցոյց տրուած է ցարդ։ Պէտք չէ խաբուիլ երբ ոմանք՝ կարդ ազրելիք մէկ մէկ անձնական հաշիւներ ունենալով՝ կ'ուզեն հաւատցնել մեզ թէ, «Այս տեսակ բաներ ամեն տեղ կը պատահին։ Ինչէ՞ ընել աղա՛ծ։ Ազգն ու Եկեղեցին կ'անդամուին այս տեսակ հրատարակութեամբը։» Մեք արդարեւ յոյժ տարբեր ըմբռնած ենք ազգային լրագրութեան [illegible] յոյժ տարբեր կերպիւ նախանձանդիր ենք Ազգին և Եկեղեցւոյն պատուոյն։ Ցառաջիմութեան նշան մ'է երբ սովորական դարձած գեղծումներն իսկ զէշ կը հնչեն մեր ականջներուն և կը յուզեն զմեզ, պատրաստելով յեղաշրջում մը, որ տակաւ վերջ տայ այդ գեղմանց։ Հայ լրագրութիւնը գոյութեան իրաւունք չունի եթէ առաջնորդ չը լինի այդպիսի յեղաշրջման մ'ընդդէմ ազգային–ընկերային գեղծումներու։ Պայ պէտք է լինել չարեսնելու համար թէ մեր ընկերային և հասարակային կենաց մէջ կան փտած մասեր, և մեր օրինաց մէջ՝ թերի մասեր։ Զասոնք աքօղել և լռել երբ այդ թերութիւնք անհանգ ձեւերով յերեւան կուգան՝ կրնայ յարմարիլ քանի մը խմառակներու կամ նախապաշարեալներու հաշուոց։ բայց ոտուգիւ Աբէ՞ռնէ այդպէս չըմբռներ այն պաշտօն զոր ստանձնած է Ազգին առջեւ։

Եւ ո՞վ կը համարձակի ըսել թէ Հանճոյ բռնի ամուսնութեան խնդրոյն յուզումն անօգուտ պիտի լինի։ Այս յուզումն արդարեւ արձագանգ պիտի գտնէ բոլոր այն դաւառային վայրերու մէջ, ուր կան Հանճոյ եկեղեցականներուն և Զաքսահներուն նմանները, որք պիտի հաստատեն թէ իրենց ընդհանրութեան իրենց վրայ հպող մը կայ որոյ վրայօք լսելու ցարդ առիթ չէին ունեցած թերեւս, և որ կը կոչուի Լրագրութիւն։ Այդպիսիք, որչափ ալ ազէտ կամ կարծրաբերու, պիտի սկսին յուզուիլ իրենց կարգին, և երկիցս պիտի մտածեն Հանճոյ ամուսնական չահատարութեան հեղինակաց օրինակին հետեւելէ առաջ։ Այս վերջինները իսկ, թէև տեղական նպաստաւոր պարագաներէ և տկար էակի մը վարանումներէն օգտուելով այս անգամ կարենան խնդիրը խեղդել և պատիժէ խուսափիլ, — զոր սակայն չենք ակնկալեր Ատանայի Բարձր. Կուսակալին արդարադատութենէն, — պիտի դան թէ մարդասպան ներծած են ծանր գատապարտութիւնէ մը, և չենք յուսար թէ ուրիշ անգամ յանդգնին ի լոյս բերել Օր. Նարկիսի եղերական դէպքին մէկ նոր տպագրութիւնը։ (**)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պիլէճիկէն գրուած մասնաւոր նամակէ մը կիմանամք, թէ տեղական կառավարութիւնը մեր աղգայնոց մէկ քանին բանտարկեր և հարցաքննութեան ենթարկեր է, ամբաստանուած լինելով նոքա թէ ժողովրդէն հաւաքեալ արքունի տրոյ մէկ մասն իրենց վրայ անցուցեր են, և ժողովուրդն այս պատճառաւ կը նեղուի ի զուր։

Ղալաթիոյ թաղական Ցանձնաժողովոյ անդամ երեք թաղեցւոց հրաժարին ծանուցած էինք հինգշաբթի։ Կը լսեմք, թէ այս երեք հրաժարեալ տեղ անմիջապէս ուրիշներ ընտրուեր են, և երեկ հրաւիրագիր ղրկուեր է առ Նորընտիրսն։

Գահիրէէն մեզ կը գրեն թէ սեպտեմբեր 4/16, երեքշաբթի երեկոյին, տեղւոյն Սուրբ Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ հոգեմն պաշտօն կատարուեր է վասն առողջութեան Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր։ Բազմաթիւ պաշտօնաւոր ազգայինք և բազմութիւն ժողովրդեան ներկայ գտնուեր են։

Բաղաքական ժողովն առաջիկայ շաբաթ-շաբաթի նիստ պիտի ընէ, օրակարգին գլուխն ունենալով կեդրոնական վարժարանի խնդիրը։ Նոյն օրը դարձեալ պիտի խորհրդակցին Ուսումնական խորհուրդն և 1882ի հանգանակութեան Ցանձնաժողովն։

Երեքշաբթի ցաւ յայտնած էինք, ծանուցանելով թէ Իւսկիւտարի Իճատիէի մասրան շինութեան Ցանձնաժողովոյ դէմ այս օրերս նոր դժուարութիւն մը յարուցեալ է ազգայնոց ոմանց կողմանէ, բոլոր բառնալով առ կառավարութիւնն թէ քարեր դրուած են մասրան շինութեան համար, մինչդեռ գնուած են քարերն։

Ի նենգոտ մտնութեան Ցանձնաժողովոյ անդամից միոյն, կը փութամք ուղղել այսօր մեր յիշեալ հրատարակութեան վերջին մասն, այն է թէ՝ քարերը չէ թէ գնուած են, այլ՝ մասրան շինութեան համար նուիրուած են, և թէ՝ դեռ իրենց տեղերէն խախտուած չեն և պիտի փոխադրուին երբոր մասրան շինութեան ձեռնարկուի։

Պէշիկթաշի աւագերէց Տ. Մատթէոս քահանայ Պարտիզպանեան վախճանեցաւ երէկ։ Օձման և յուղարկաւորութեան հանդէսը պիտի կատարուի վաղն առաւօտ, դիւղին եկեղեցւոյն մէջ։

Վիէննայի Մխիթարեան հարց Բանկալթիի գիւղերօթիկ վարժարանն՝ որ մի քանի տարիէ հետէ փակուած կը մնար, վերաբացուած է։ Հռոմէական ազգայնոց երեւելիներէն Արիստակէս էֆէնտի Ազարեան, Օհանէս էֆէնտի Ալլահվէրտի, Պետրոս էֆէնտի Գուլյումճեան, Թրնկբը Բուզիկ էֆէնտի և Անտոն էֆէնտի Ֆօլչ բարեհաճած են ստանձնել վարժարանին վարչութիւնն, ընդ նախագահութեամբ Հռոմէական Հայոց Պարտիւրք Դեր. Ազարեան Սբրբաղանի։ Վարժարանին նախկին աշակերտներէն 40 անձինք ևս ընկերութիւն մը կազմած են, ամէն տարի դաւառներէն հասած քուէթուղթերը բանալով՝ քուէհամարն ըրաւ, ու որոշեց՝ քսան օրինի, Բ. Դրան հաղորդել արդիւնքն։ Կայսերական կառավարութիւնն ընտրելեաց ցանկը սրբազրելու իրաւունքն ի գործ դնելէն յետոյ, Մեարաղոլացց ժողովն առաջիկայ շաբթու պիտի ընարէ Պատրիարքն՝ առաւելագոյն քուէ ստացող երեք ընտրելեաց մէջէն։

Բ. Դրան ներկայացեալ ընտրելեաց ցանկին գլուխը կը գտնուին հրաժարեալ Պատրիարքն, և արդի Պատրիարքական Ցեղապետն։

Ցունաց առաջնակարգ թերթը՝ Նէօլոգոս, հրաժարեալ Ցուսկիմ Պատրիարքի դէմ վերստին սկսած է յարձակողական խիստ յօդուածներ հրատարակել։ Էքսարքոս գիտել կուտայ թէ այդ յօդուածներ կը հրատարակուին պատրիարքական ընտրութեան ժամանակը մերձեցած լինելուն առթիւ, քան որում Ցուսկիմ սրբազան վերընտրելի է և Նէօլոգոս տարբեր ընտրելի մ'ունի։ Նէօլոգոսի ամբաստանութիւնք այն ատենեան յաւալ կերթան որ մինչև իսկ մատնութեան նման կասկած մը կը յարուցանեն հրաժարեալ պատրիարքին նկատմամբ։ Էքսարքոս ցաւ յայտնելով Նէօլոգոսի քննադատութեանց և ամբաստանութեանց համար, պատշաճ կը գտնէ որ գոնէ յունական ուրիշ թերթ մ'ալ Ց. Ցուսկիմ Սրբազանի արժանապատուութիւնը պաշտպանէր։

Հունգարացի հանրածանօթ երաժշտաց խմբին պետ՝ Օտօնի Դալման՝ որ անցեալ ամառ պատիւ ունեցաւ Եըլտըզի կայսերական պարտիզին մէջ նուագելու, իւր խմբին բոլոր երաժիշտները ներկայացնող գեղեցիկ լուսակար մը՝ ոսկեզօծ շրջանակի մէջ առնուած, կը նուիրէ Օգոստ. Սուլթանին, ի նշան երախտագիտութեան։

Ի մտոյ պիտի հրատարակուի այն կայսերական հրովարտակ՝ որոյ համաձայն գաւառաց մէջ ընդհանրապարտութեամբ Զեխէնների փաստի։

Երեկ հաստատուեցաւ թէ օսմանեան Ռէժիի Սէնթիքայի ներկայացուցիչը մայրաքաղաքս հասան չորեքշաբթի երեկոյ։ Բարիզի օսմանեան Պանքայի կողմէն Պ. Պէրժէ, և Անգլիացի գրամատեարց կողմէ Պ. Ուոթերֆիլտ յատուկ կառախումբով եկան։ Օտմ. կայս. Պանգալի տնօրէն Պ. Տրլօ և դեր–տնօրէն Պ. Ֆոն Հասս և մայրաքաղաքիս մի քանի երեւելի սեղանաւորք ընդառաջ գնացին Սիրքէճիի կայարանը։ Երկու ուղղութիւնք թերա անգլիական պանգոսն օթեւանեցան։ Միւնդն կառախումբով եկան նաեւ Պ. Ղէյլերօտէր և Պ. Կէօշէր։ Վիէննայի «Բրեսի Անդլաս» պանգային տնօրէն Պ. Զիգֆէր ծովու ճամբով եկած է և Գալաթի առվն գարանթինա կոտրած։

Երէկ Օտմ. Պանքային մէջ, ի Դալաթիա, փառաւոր սեղան մը տրուեցաւ նորեկ հիւրերուն։

Թերսանէի մէջ չինուած նոր ջրհան մ'ալ այս օրերս յանձնուեցաւ ծովային պաշտօնատան հրվիջաց նորակազմ գընդին։

Մանասթիրի, Շ.քոտարայի և Նանեայի երմտական քնիչ էնօրի էֆէնտի Սէլանիկ հասեր, և անտի Մանասթիր ուղեւորեր է։

Վանայ նահանգի տոմարակալ Իպրահիմ Խուլուսի էֆէնտի՝ որ Պարտատի, Մուսուլի ու Պասրայի երմտական քննիչ կազմեալ է, ուղեւորեր է իւր նոր պաշտօնատեղին՝ փոխանորդ մը թողլով ի Վան։

Առեւտրական նախարար Հասան Ֆէհմի փաշա, սեպտ. 1/13 թուով նոր շրջաբերական մ'ուղղած է Կ. Պոլսոյ դատարանաց նախագահներուն, Ն. Վսեմութիւն այդ պաշտօնագրով դիտել կուտայ թէ շատ անգամ դատերը կանգագրոյն մէջ նշանակեալ օրին և ժամուն չեն տեսնուիր։

Դատախազք որոշեալ օրը դատարան ներկայանալով, քանի մը ժամ ի զուր սպասել է լեալ, յանկարծ կը տեղեկանան թէ դատերնին ուրիշ աւուր թողուած է։ Ժամանակի մեծ կորուստ մ'է այս երկու կողմանց համար ալ և միանգամայն ծանր անպատեհութիւն մը, զոր հարկ է բառնալ։ Կան այնպիսի կճռոտ դատեր որք երկար վիճաբանութեանց կը կարօտին, բայց Օսմանեան դատավարական օրենսդիրքը կանխատեսած է այդ տեսակ դէպքերն։ Օրէնքը կը տրամադրէ որ երբ կընճռոտ խնդիր մը ներկայանայ, դատարանը նախնական քննութիւն մը կատարել տալով, անոր աւարտումէն յետոյ միայն խնդիրը դատարանին ներկայացուի։ Օրինաց սոյն տրամադրութիւնը ճշդիւ չգործադրուիր և դատարանք այս կերպով թանկագին ժամանակ մը կը վատնեն ի զիաւ այլոց որք եկած կրնպատեն իրեն դատին համար։ Նախարարական շրջաբերականը նախագահներու ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ այս պարագային վրայ և կը պատուիրէ որ այս վնասակար սովորութեան գումն տարուի։ Կը յանձնարարէ նախագարներուն՝ գործերն այնպէս մը տնօրինել որ հրաւիրեալ կողմանք որոշեալ օրին և ժամուն կարենան ներկայանալ դատարանին։ Այս ինչ օրուան համար արձանագրեալ դատ մը ուրիշ օրուան չկրնար թողուիլ։ Եթէ դատ մը երկար վիճաբանութեանց դուռ բանայ, կրնայ ընդհատուիլ և ուրիշ օրուան մը յետաձգուիլ, այնպէս որ նոյն օրուան համար նշանակեալ միւս դատերն ալ տեսնել կարելի լինի։

Իսկէնտերունի գերմանական դերհիպատոս կարգեցաւ Պ. Ալուա Մէյեր։

Բէժիի քննիչներէն Թէվֆիք պէյ այս օրերս Պերլին ուղեւորեցաւ, այն կողմերու ծխախոտի գործակալութիւններն աչքէ անցնելու համար։

Իզմիրի յունական Ամալթէ լրագիրը կը գրէ։

Կ. Պոլսոյ Ռուսական դեսպան Պ. Նէլիտոֆ քաղաքս գտնուած ժամանակ այցելութիւն տուաւ Իզմիրի Մեարաբոլիսին։ Ն. Վսեմութիւնն ապա այցելեց Աւետարանական վարժարանը։ Պ. Նէլիտոֆ յոյժ գոհ եղաւ այս մեծ հաստատութեան լաւ կազմակերպութենէն և յառաջադիմութենէն և շնորհաւորեց ու քաջալերեց վարժարանին տեսչութիւնն և դաստատուները մաքուր յունարէն լեզուաւ զոր շատ դիւրաւ կը խօսին դեսպանն ու դեսպանուհին։

Սէրէզէն առնուած նամակներ կը ծանուցանեն թէ արեւելեան Մակեդոնիոյ այդ կարեւոր գաւառին մէջ աւազակութեան դէպքեր կը պատահին մերթ ընդ մերթ։ Սէրէզի շրջակայ գիւղերէից մէջ, որք հաղիւ սկսած էին ազատիլ աւազակաց ասպատակութիւններն, վերստին փոքր ատաղ կութիւններ կերևին։ Սակայն ասոնք՝ տեղական ոստիկանութեան և զօրաց ուշադրութիւնը գրաւելու աստիճան մեծ չհասանակութիւններ չեն ըրած տակաւին։

Պուլգրեի մեծահարուստ յոյն սեղանաւոր Պ. Քօնոգանդէն Զարբաի եղբօրորդին, Պ. Աբոսթօլօս Զարբա մայրաքաղաքս եկած է և Սէլանիկ պիտի երթայ, Մակեդոնիոյ և Թեսալիոյ մէջ իւր հօրեղբօր ընդարձակ ագարակներն այցելելու համար։

Բեգրպարուկէն առնուած հեռագրոյ մը նայելով, յառաջիկայ շաբթու Սեպտեմբերի մէջ պիտի ձեռնարկուի երկու զրահաւորաց մին Սուլէյ պիտի կոչուի և միւսը Զէյնէ և Սև ծովու ապագայ ռուսական նաւատորմի առաջին նաւերը պիտի լինին։

Եպիրոսէն առնուած լուրերը գոհացուցիչ չեն։

Եանեայէն Մէձօվօ և անտի Թեսալոնիկոյ սահմանագիծը տանող մեծ ճանապարհին վրայ աւազակութեան յանդգնութիւն մը դէպքեր անպակաս են և ահ ու սարսափ կը պատճառեն բոլոր գաւառին մէջ։ Աւազակներն այս օրերս կարաւանի մը վրայ յարձակելով, ամենայն ինչ կողոպտելէ յետոյ, երկու թուրքեր գերի տարեր են։ Նոյն ճամբուն ուրիշ մէկ կողմն, ուրիշ ուղեւորք կողոպտուեր են։ Եպիրոսի կուսակալ Ալի Բէմմի փաշա որ շրջայցութեան ելեալ էր, Մէձօվօ գնացեր է, տեսնելու համար թէ ինչ զգուշական միջոցներ ձեռք կառնուին Եպիրոսի և Թեսալիոյ հաղորդակցութենց այդ կարեւոր կեդրոնին մէջ։ Դաւառին Տէֆթէրարն ալ, որ կուսակալի փոխանորդութիւնը կընէր, կառավարական պաշտօնատան մէջ մեծ ժողով մը գումարեր է, ստիպողական միջոցներուն վրայ խորհելու համար։ Որոշուեր է ալբանիոյ լեռնական թուրքերէ գունդ մը կազմել և անոնց յանձնել աւազակները մինչեւ իրենց որջերուն մէջ հալածելու և բնաջինջ ընելու գործը։ Վեհ. Սուլթանին Թիֆլիսաբնակ հպատակ եպէյ, որ Ն. Վեհափառութեան կողմէ յատկապէս Եպիրոս զրկուած էր, ստիպողաբար Եանեա կոչուած է յիշեալ գնդին կազմակերպութեան հսկելու և հրամանատարութիւնն ստանձնելու համար։

Պանտերմայէն կը գրեն թէ Բէօնլի գիւղի յոյն քահանայն, գիւղէն քիչ հեռաւորութեամբ, ծառէ մը ինքզինքը կախեր է։ Դեռ յայտնի չէ այս անձնասպանութեան շարժառիթն։

Ի հնարէն Պանտերմայի փոխ–կառավարչին ապտրելի նոսնից, աւազակութեան դէպքերն անհետացած են։ Հեռաւոր գիւղերու բնակիչք կրնան այժմ ուրբաթ օրերը Պանտերմա երթալ ամենայն ապահովութեամբ, երկրին ներսէրէն բերուած ապրանաց փոխադրութիւնը կատարելու համար։

Բիզանդիոն մեզ կը գրեն սեպտ. 17 թուով։

«Ցեղայս ազգային դպրոցաց նորակազմ Ուսումն. խորհուրդն որ երկու երեք շաբաթէ ի վեր ընտրուած է, տակաւին նիստ բրած չէ և ո՛չ ալ իւր դիւանը կազմած։ զարմանալի կը թուի մեզ այս անտարբերութիւն այնպիսի անձանց կողմէն զոր լսածիդ և խոհեմ կը կարծենք։ մեր լսածին նայելով նորակազմ Ուսումնական խորհրդոյ անդամք՝ առանց գոնէ կանոնաւոր նիստ մ'ընելու և իրենց դիւանը կազմելու, և որ առաւել զարմանալին է՝ առանց վարժարանները այցելելու և նոցա ներքին վիճակին և պիտոյից տեղեկանալու և համոզում գոյացնելու, միահամուռ կերպով պայման մ'առաջարկած են վարչութեան, պայման մը որոյ առանց նախապէս գործադրութեան չեն կրնար ընդունիլ իրենց նոր պաշտօնն։ Մենք առ այժմ խոհեմութիւն կը համարինք այդ պայմանին ինչ լինին և ո՛րչափ իրաւացի կամ անպատեհ լինին բացատրել։ Միւս կողմէն կը յուսանք որ Նորընտիր Ուսումն. խորհրդոյ մեծ. անդամք ըստ բաւականին խոհեմութիւն և ազգասիրութիւն կունենան՝ կրթական գործին այժմեան յարատեւ և բարեկարգ և որոշ ուղղութեամբ մը ընթացող վիճակի շարունակման աշխատելու համար՝ առանց տարօրինակ պահանջումներ և նորանոր խոչընդոտներ հանելու, զոր սակայն չատ դիւրաւ է մեզ յուսալ նորակազմ Ուսումն. խորհրդոյ ազնիւ անդամոց կողմէն։»

Իւսկիւտարի չորից թաղից, այն է Սելամիյէ, Նոր–Թաղ, Իճամիյէ և Գուզկունճուքի մէջ «Աղքատախնամ Ընկերութեան» մը գոյութիւնն ստանօթի չէ։ Այս ընկերութիւն 11 տարիներէ հետէ անդուլ և անխոնջ կը դաբմանէ բոլոր աղքատ և կրօտ հիւանդներն, անխտիր որ և է ազգէ, բժիշկ, դեղ, ուտեստ և ածուխ մատակարարելով ձրիապէս։

Արդ՝ ընկերութեան Գործադիր Ծողովը փափաքելով արտաքոյ կարգի հատոյթ մը ձեռք բերել, որոշած է թատերական ընտիր ներկայացումմ տալ ի նպատ «Աղքատախնամ Ընկերութեան», այս չաբաթ գիշեր, 22 Սեպտեմբեր ի ժամ 2½, Իւսկիւտարի Պաղալար–պաշի Օսմանեան թատրոնին մէջ, ընդ բարձր հովանաւորութեամբ Ալի Ռիզա փաշայի Վալեմ. Կառավարչին Իւսկիւտարու։

ՄԱՍԻՍ

ՇԱԲԱԹԱԳԻՐԵՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

1884 Սեպտեմբեր 22

—o—

Պարտնակ–Ռիգա

Բարիզի և Հայ Վիպասանութիւն։ Ա. Արէնարեան։

Պատմական։ — Զինուիք Նկարագրեալ մինքեանց (Զէնէ–Բէյ–Թէնէ) թարգմանութիւն Կ. Ս. Ի–Բէ–ճեան։

Բանաստեղծական։ — Փչուր Տիգրանակերտի ռամկական տաղերու։

Բանասիրական։ — Նէէսա, Ասիդ, Արսին Թաշնոց վրայ սակաւ տեսութիւն։ Սարգիս Եաղուճեան։

Վէպ։ — Մասլէնի մեղքը։ (Բօլ Անդան)։

Բաղուած շաբաթական լրոց։ — Արտաքին, Ներքին, Ազգային։

Սիմոն Լ Մարտ — (Կազմիչ տը Մօնթէ-քէն) թարգմանութիւն Մ. Զօրանեան։

ՏՕԲԹՕՐ ՍՍՖԻՐ

ԻՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

(Համառօտաբար)

Ի Պէտս Ազգային վարժարանաց

Սոյն օգտակար գրքոյկը, հրատարակութիւն Հռիփսիմեանց վարժարանի, կը վաճառուի Միացեալ ընկերութեանց գրասենեակն և ամէն Հայ գրավաճառաց քով։ Դինն է 4 դահեկան։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թուրք լրագիրք այսօր հատատելով Օգոստ. Սուլթանի անձնական դանձուն Նախարար Դաղաղեան Վսեմափայլ Ցակոբ փաշայի Վեղերութեան ատենեանին բարձրացած լինելու լուրն, և Պայրամի տօնի առաջին օրը Բիլբասի արարողութեան ժամանակ Ներին Կայսերական Վեհափառութեան գոհունակութեան յայտարարութիւններն յիշելով՝ գովեստիւք կը հռչակեն Վսեմափայլ Ցակոբ փաշայի արժանիքն, և ըրած բարեկարգութիւններն ու հաւատարիմ պաշտօնավարութիւնը։

Երէկ, Ֆէնէրի Ցունաց Պատրիարքարանի մէջ Պատրիարքական ընտրողական ժողովը գումարեցաւ։ Ոճրագործութեամբ ամբաստանեալ քահանայից և ճգնաւորաց ու ճգնաւորուհեաց դատին վերաբերեալ Թէգբերէն կարդացուելով, և տեսնուելով, որ այսու վերջացած է եկեղեցական առանձնաչնորհմանց խնդիրն, Պատրիարքական ընտրութեան գործին անցաւ ժողովը, և դաւառներէն հասած քուէթուղթերը բանալով՝ քուէհամարն ըրաւ, ու որոշեց՝ քսան օրինի, Բ. Դրան հաղորդել արդիւնքն։ Կայսերական կառավարութիւնն ընտրելեաց ցանկը սրբագրելու իրաւունքն ի գործ դնելէն յետոյ, Մեարաղոլացց ժողովն առաջիկայ շաբթու պիտի ընարէ Պատրիարքն՝ առաւելագոյն քուէ ստացող երեք ընտրելեաց մէջէն։

Բ. Դրան ներկայացեալ ընտրելեաց ցանկին գլուխը կը գտնուին հրաժարեալ Պատրիարքն, և արդի Պատրիարքական Ցեղապետն։

Ցունաց առաջնակարգ թերթը՝ Նէօլոգոս, հրաժարեալ Ցուսկիմ Պատրիարքի դէմ վերստին սկսած է յարձակողական խիստ յօդուածներ հրատարակել։ Էքսարքոս գիտել կուտայ թէ այդ յօդուածներ կը հրատարակուին պատրիարքական ընտրութեան ժամանակը մերձեցած լինելուն առթիւ, քան որում Ցուսկիմ սրբազան վերընտրելի է և Նէօլոգոս տարբեր ընտրելի մ'ունի։ Նէօլոգոսի ամբաստանութիւնք այն աստիճան յաւալ կերթան որ մինչև իսկ մատնութեան նման կասկած մը կը յարուցանեն հրաժարեալ պատրիարքին նկատմամբ։ Էքսարքոս ցաւ յայտնելով Նէօլոգոսի քննադատութեանց և ամբաստանութեանց համար, պատշաճ կը գտնէ որ գոնէ յունական ուրիշ թերթ մ'ալ Ց. Ցուսկիմ սրբազանի արժանապատուութիւնը պաշտպանէր։

Հունգարացի հանրածանօթ երաժշտաց խմբին պետ՝ Օտօնի Դալման՝ որ անցեալ ամառ պատիւ ունեցաւ Եըլտըզի կայսերական պարտիզին մէջ նուագելու, իւր խմբին բոլոր երաժիշտները ներկայացնող գեղեցիկ լուսակար մը՝ ոսկեզօծ շրջանակի մէջ առնուած, կը նուիրէ Օգոստ. Սուլթանին, ի նշան երախտագիտութեան։

Ի մտոյ պիտի հրատարակուի այն կայսերական հրովարտակ՝ որոյ համաձայն գաւառաց մէջ ընդհանրապարտութեամբ Զեխէնների փաստի։

Երէկ համառօտիւ ծանուցինք թէ օսմանեան Ռէժիի Սէնթիքայի ներկայացուցիչը մայրաքաղաքս հասան չորեքշաբթի երեկոյ։ Բարիզի օսմանեան Պանքայի կողմէն Պ. Պէրժէ, և Անգլիացի գրամատեարց կողմէ Պ. Ուոթերֆիլտ յատուկ կառախումբով եկան։ Օտմ. կայս. Պանգալի տնօրէն Պ. Տրլօ և դեր–տնօրէն Պ. Ֆոն Հասս և մայրաքաղաքիս մի քանի երեւելի սեղանաւորք ընդառաջ գնացին Սիրքէճիի կայարանը։ Երկու ուղղութիւնք թերա անգլիական պանդոխն օթեւանեցան։ Միւնդն կառախումբով եկան նաեւ Պ. Ղէյլերօտէր և Պ. Կէօշէր։ Վիէննայի «Բրեսի Անդլաս» պանդային տնօրէն Պ. Զիգֆէր ծովու ճամբով եկած է և Գալաթի առվն գարանթինա կոտրած։

Երէկ Օտմ. Պանքային մէջ, ի Դալաթիա, փառաւոր սեղան մը տրուեցաւ նորեկ հիւրերուն։

Թերսանէի մէջ չինուած նոր

Ադրիանուպոլսոյ գաւառական լրագիրը կը պատմէ թէ Բէշանի երևելիներէն մէնոյն որդին որ անցեալները քաղաքէն մէկ ժամ հեռաւորութեամբ ագարակի մը մէջ աւազակաց ձեռքն ինկած էր, ոչ 1500 ոսկի փրկանք կը պահանջէին, յայողեր է խոյս տալ և ողջամբ վերադառնալ իւր բնակավայրը՝ Պուլկարքէոյ։

Քիոսէն կը գրեն թէ Կղզւոյն կառավարիչը ձերբակալել տուեր է Դարտամիլ գիւղի երևելիները, վասն զի ասոնք չէին ուզած վճարել ճամբայներու շինութեանց յատկացեալ 120,000 ղրուշի տուրքն, առարկելով թէ իրենց հողին վրայ ճամբաներ չէին շինուած։ Դարտամիլի գիւղացիք բողոք բառնալով, կառավարիչն ազատ թողեր է բանտարկեալներն և հրամայեր է որ 120,000 ղրուշը դանձուելով յատկացուի անոնց գիւղերուն մէջ ճամբայներու շինութեան։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

(Ա. յօրաւուն)

ԱԺԱՆՆՍ ՀԱՎԱՍ

ՔՈԼԵՐԱՆ ՑԻՏԱԼԻԱ

Հռոմ, 3 հոկտ. եր.

Այսօր 30 հոգի մեռան քոլերայէ ի Նաբոլի, 25 հոգի ի Ձէնովա և 93 հոգի զանազան տեղեր։ Ընդ ամենը, 170 հոգի։

ՔՈԼԵՐԱՆ Ի ՃԷՋԱՑԻՐ

Թունուզ, 3 հոկտ.

Առողջապահական խորհուրդը քարանթինայի ենթարկեց Պոնէն և Օրանէն եկող նաւերը։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 22 Սեպտեմբեր

ԸՆԹԱՑԻՐ ՓՈԽԱՆԱԿԱՎՈՒՈՅ

3 ամիս Լիմոյի վրայ (պանքայի)	110
3 » » » (վճռական)	109 3/8
3 » Բարիզի » (պանքայի)	22 90
3 » » » (վճռական)	22 97 1/2

ԸՆԹԱՑԻՐ ԱՐԺԵԹՂԹՈՅ

Օսմանեան Քոնսոլիտ

Երեկ երեկոյ գոցուեցաւ (Գ. Կ.) դէնին	8 17
Պօրսային գոցուելէն վերջը » »	8 17
Այսօր Բերայի մէջ » »	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ » »	8 45 1/2
Բարձրագոյն գին » »	8 45 1/2
Նուազագոյն » »	8 45
Կէս օրին » »	8 45
Իւնիֆիտ Եգիպտական	67
Երեկ իրիկուն գոցուեցաւ	66 35
Բերայի մէջ	— —
Այս առաւ. բացուեցաւ	66 35
Կէս օրին	66 35
Հէվալէսիզ	45
Բէջօր գնոյսիտէի	—
» իւնիֆիտէի	—
Փոխառութիւն 1863 (Գ. Կ.) ֆր.	62
» 1865 » » »	51 50
» 1869 » » »	46
» 1873 » » »	41 50
Պոն տիւ Թրէզոր Անգլ. Լ.	48 375
Բանքայի երկաթուղի ֆր.	41 50
Օպլիգասիոն տը Բրիորիթէ »	380
Բանքէթուղի Լաւրիոմի »	81

ԲԱԺԵՆԵՑՈՒՄՔ

Սօսիէթէ ժենէրալ Անգլ. Լ.	3 27
Քրէտի ժենէրալ (Գ. Կ.) Օսմ. Լ.	6 18
Պանք տը Գոնս » »	5 28
Սօս. Շանտ է վալէօր Օսմ. Լ.	3 30
Թրամուէյ » »	292 1/2

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄԱՅ

Օսմանեան ոսկի դրշ.	100
20 ֆրանքնոց »	87 29
Անգլիական ոսկի »	110 8
Բօլ Իմբերիալ »	90 6
Քրիմից »	51 20
Ռուսլի թղթադրամ »	8 92
» արծաթ »	89 30
Ֆիորին »	9 2
Մէճ. արծ. (տարբ.) »	108 3
Վենոյ »	103 10
Հինգոյ »	103 5
Մէնթայիք »	98
Պրնձ »	800
Թղթադրամ »	3000

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 3 Հոկտեմբեր ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Անգլ. քոնսոլիտ գոցուեցաւ	101 1/4
Օսմ. բացուեցաւ	7 5/16
» » գոցուեցաւ	7 7/8
Օսմ. փոխառութիւն 1865	10 1/4
» » 1869	9 1/4
» » 1871	68
» » 1872	17 1/2
» » 1873	8 1/8
Փոխառութիւն 1877	80 1/4
Պանք Օթոման	12 1/2
Ռուսական փոխառ. 73 (գ. կ.)	94 5/8
Եգիպտական միացեալ (իւնիֆիտ)	60 7/8
» առանձն. (բրիվիլէժիէ)	84 3/4
Տպրա Պանիէ	59 1/4
Տօմանիալ (փոխառ. Լոչիլը)	82 1/4
Հունգարական պարտաճուղթ 1877	102 1/4
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	25 374

Վիեննա, 3 Հոկտեմբեր ժամ 4 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	121 75
Օսմանեան երկաթուղի	20 50

Բարիզ, 3 Հոկտ. ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 4 1/2 % բաց	109
» » 3 % բաց	78 30
Օսմանեան քոնսոլիտ բանուեցաւ	7 85
» » գոցու. (գ. կ.)	8 70
» » 1865	—
» » 1869	46
» » 1873	41
Օսմանեան երկաթուղի	42 50
» Բէժիի բաժնեթուղթք	520
Պանք Օթոմանի	565
Դրեսի Լիոնէ	548 75
» Ֆոնսիէ	1320
Բաժնետոմս Լիոնի (գուբ. կար.)	1232 50
Սուէզի ջրանցք	1920
Ռուսական 5 % 1877ի	98 3/4
Իտալական Ռանթ	96 55
Եգիպտական միացեալ գոց	306 25
Սպանիական (արտաքին)	61 3/4
Բրիորիթէ Թիւրք	369 37 1/2
5 % Հելլինական	356 25
Զէք Լոնտրայի վրայ	25 48

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի

Եդեսիա, 3|15 Սեպտ. 1884

Օգոստոս 19ին ասա՛ւ ես չքեղապէս կատարեցաւ մեր Օգոստ. Կայսեր Վեհ. Սուլթան Համիտ Բ.ի գահակալութեան 8 երրորդ տարեդարձի հանդէսն։ Գիշերն՝ կառավարական պաշտօնատան սրահը, ուր յաղնախումբ բաղմութիւն խռնեալ էր, նուագածութիւնք, հրախաղութիւնք և լարախաղացներու ճարտարահնար ներկայացումնք տեղի ունեցան։

—Բաղմաձանօթ Անդէ բուսած արաբական ցեղեր, որք Մեծագեաց հարաւային անապատներու թափառաշրջիկ բնակիչներք կրնան համարուիլ, նորէն իրենց վրայ խօսիլ կուտան։

Ի նոցանէ Ֆարհան և Շամմար բուսած ցեղք, ինչ ինչ պատճառաւ իրարու դէմ գժտեալ, վրէժխնդրական յարձակմանց պատրաստուած էին, բայց կառավարական աչալրջութիւնք յաջողեցան գտնել կասեցնել զոր ինչ կարի էին ի գործ դնելու յիշեալ ցեղերն ընդդէմ իրերաց։

Քաղաքէս, ինչպէս նաեւ ուրիշ մօտաւոր գաւառաքաղաքներէ զրաբաժիններ յուզարկեցան նոյն ցեղերու միջեւ սպառնացեալ կռիւներն արգիլելու համար։ Եդեսիոյ Վարչական ժողովոյն ազգեցիկ անդամներէն Ալի պէյ ևս այս առթիւ գնաց ի Թիւրքմէն-Ճուլապ, որ մերձաւոր է Առաջներու արդի բնակավայրաց։

Կը կարծենք գիտնալ թէ Հալէպի Վսեմ. Կուսակալն ի Զօր ուղեւորելու մտադրութիւնք, զոր կը յիշէր անցեալ շաբթու Մարէնեօքի Հալէպի թղթակիցն, առաւել կամ նուազ վերաբերութիւն ունի սոյն խնդրոյն հետ, երբ կը ընենք մանաւանդ թէ Ֆարհանցիներու ցեղապետն, իւր հակառակորդ ցեղին դէմ Հալէպի Վսեմ. Կուսակալին գանգատներ ընելու պատեհութիւն ունեցած է մօտերս։

—Քաղաքիս դատական ատեաններու վերակազմութեան ընտրական գործողութիւնք, որք 2–3 շաբաթէ ի վեր հոս մտազբաղում կը պատճառէին, լրանալով, ընտրական տեղեկագիրք քանի մ'օր առաջ Հալէպի կուսակալութեան յուղարկեցան։

—Տեղւոյս կառավարիչն Վսեմ. Ճէլալ պէյ, նահանգապետ Բարձ. Ճէմիլ փաշայէն ինչ ինչ բացատրութեանց ստացման համար հեռագրական հրամանաւ Հալէպ կանչուած լինելով, նախընթաց շաբթուն մեկնեցաւ աստի։

* * *

Տեղւոյս Գեր. Առաջնորդ սրբազանն ժամանակէ մը ի վեր կ'երկարեր «ընտուեր կենաց» և «Մանօթութիւն Աղգաց» անուն երկու դրական գործեր։ Գոհութեամբ կ'իմանանք թէ առաջինն՝ «Ընտուեր Կենաց»ի հրատարակութիւնն Պոլսոյ Դրաքնութենէն արտօնուած լինելով, այժմ ի Զմիւռնիա մամլոյ տակ կը գտնուի։

Դալով երկրորդին՝ «Մանօթութիւն Աղգաց»ի, որ 3 հատորներէ կը բաղկանայ, կը կարծենք դիտնալ թէ ինչ ինչ պարագայներ առ այժմ ազդելք կը լինին դոյա հրատարակութեան, յորում հայ պատմութիւնն իրաւամբ ընդարձակ տեղ մը կը դրաւէ իբրեւ հայ հեղինակի մը գործն։

—Աբէ-Եւլի 182 երրորդ թուոյն մէջ կարդալով այն հատուած՝ զոր Մուսուլի նորընտիր պապական պատուիրակ Տ. Հաների Ալթմայերի ի Հռովմ ուղեւորութեան առթիւ՝ Թէլլ-Արմէնի երեց Տօմ Ֆարաժէ գրած է Լիոնի Մէյէն Դարէլէ լրագրին, կ'ուզեմ հերքել անոր ինչ ինչ պարունակութիւնները, այդ ներուի մեզ ըսել՝ բացարձակ սուտեր են։

Արժ. Երէցն, յետ պատմելոյ Մուսուլի նորընտիր պապական պատուիրակին մինչև «Օրֆա» (Ուրֆա կամ Եդեսիա ըսել կ'ուզէ) ժամանումը, և Ֆրանսայէն եկած մայրապետներու ձեռամբ հոն դպրոց մը հաստատելու խորհուրդը, կը յաւելու ըսել. «Օրֆա 3000 էն աւելի հայ ընտանիք կը պարունակէ, որք տրամադիր են Հռովմայ եկեղեցին մտնել, բայց դժբաղդաբար միայն երկու Քարիւզին Միսիօնար ունի և մէկ Հայ-Կաթոլիկ քահանայ։» «Կան նաեւ, կը յարէ, 400 Յակոբիկեան Ասորի ընտանիք, յորս Աստուած կրօնաւոր վոխներ կը յարուցանէ մերթ ընդ մերթ։» «Սուրիացւոյ հոլանութիւնը կատարող բարի քահանայն, կ'ըսէ, բարերաղդութիւն ունեցաւ վերջերս 18 ընտանիք աւելցնել իւր փոքրիկ հօտին վրայ։»

Եղբերուս քաղաքներու չափ միայն դաւառ մը ունի կրօնավոխական այն արբամոդրութիւն, զոր Թէլլ-Արմէնի պատուաբժան Երէցը կը վերագրէ Եդեսիոյ Հայոց, որք ամրապէս յարեալ են իրենց ազգութեան և կրօնին, և որք թերևս քնոյ մէջ անգամ չեն տեսած իրենց մայրենի եկեղեցին թողու նման տխուր երազներ։

Աւելորդ չենք համարիր ասէն յիշել թէ ի բաց առեալ յայժ հեռաւոր և խառնաչփոթ անցելոյ մը մէջ Հայոց եկեղեցիին բաժանեալ 8–9 հայ ընտանիքն, Կաթոլիկ ժողովուրդն Յեդեսիա կը բաղկանայ միայն պանդուխտ օտարազգիներէ, և այսպէս կը շարունակէ մնալ 25 կամ 30 տարիներէ ի վեր, հանկառակ ի գործ դրուած ջանից՝ առանց երբէք նոր տոս մը կամ յաւելում մ'ընել յաղողելու։

Գալով Սուրիացւոյ «բարի քահանայի» նոր տրնկալութեան, առանց մնրամասնութեանց մտնելու, կը փութանք միայն այս չափն ըսել թէ ըստ ոդն այս է որ ան ևս, նման հայ կաթոլիկ քահանային, ցարդ չէ կրցած 8–9 տուն ժողովուրդն 10ի վերածել։ և ինչ որ էր սոյա Դէր կամ Խուէլի հօտի թիւն 25–30 տարի առաջ, նոյնն է և այսօր։

Ցաւալի է նկատել, որ պապական Տօմ Ֆարաժէներ կամ անգլիացի Դրիստանիներ՝ նման ամերիկեան բաբթիսթ միսիօնարաց տնանց (կամ բաղմաց), շատ անգամ այս կամ այն երկրի արեւելեան քրիստոնեայ ժողովրդոց կրօնափոխական անդոյ շարժումներ վերագրելով փորձ կը փորձեն իրենց մեծերու վստահութիւնը չարաչար գործածել, որք այս տեսակ երեւակայական շարժմանց վրայ հիմնուած հաշիւներէ պատրաստեալ, նիւթական ապարդիւն զոհողութիւններ ընելու կ'առաջնորդուին շատ անգամ։

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԿԱՅՍԸՐ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ 1837 ԹՈՒԻՆ

Մի քանի ամիս առաջ Կովկասեան հնագիտական յանձնաժողովը հրատարակեց իւր «Գործերի» Թ. հատորը։ Այդ հատորը, որ պարունակում է 1838–1844 թուականների շրջանը և բաղկացած է հազարից աւել երկնալ երեսներից, կազմում է միայն մի մասը այն հսկայական հրատարակութեան, որին յիշեալ յանձնաժողովը ձեռնարկել է դեռ մի քանի տարի առաջ։ Ամբողջ հրատարակութիւնը, ինչպէս երեւում է յաւելաբանից, պէտք է բաղկացած լինի տասն հատորից. ուրեմն մնում է դեռ եւս մի հատոր էլ, որը պիտի պարունակէ 1845–1855 թուականը, այսինքն իշխան Վորոնցովի փոխարքայութեան շրջանը։

Զարմանից ցաւալի է որ ինչպէս յիշեալ յանձնաժողովը նոյնպէս և նորա գործերը առ հասարակ անյայտ են մնում մեր հասարակութեան և անցնում են առանց ամենափոքր ուշադրութիւն դրաւելու նոյն իսկ մամուլի կողմից 1)։ Մինչդեռ բաւական է միայն թերթել այդ փառահեղ հրատարակութեան հատորները համոզուելու համար թէ ինչքան թանկագին տեղեկութիւններ են պարունակվում նոցա մէջ և թէ մինչև ո՛ր աստիճան նշանաւոր և ուշադրութեան արժանի են նոքա։

«Գործերի» հրատարակութեան նպատակն է դուրս բերել արխիւներից այն բոլոր թղթերը և տեղեկութիւնները, որոնք վերաբերում են Կովկասեան ազգաբնակութիւններին և նոցա նուաճման պատմութեան։ Այս պատճառով, բացի պատմական փաստերից, նոցա մէջ տեղ են գտած նաեւ այն բոլոր թղթերը, որոնք ներկայացնում եմ այդ ազգութիւնների կրօնական, վարչական, հողատիրական, քնտանական, տնտեսական և ուրիշ կողմերը։

Այսպիսով այդ հրատարակութիւնը ներկայացնում է մի անգնահատելի աղբիւր, որից Կովկասի ամեն մի ազգը կարող է քաղել անթիւ տեղեկութիւններ իւր մօտաւոր անցեալի մասին. և այդ տեղեկութիւնները, հիմնուած լինելով դիւանական գրութիւնների վրայ, կը լինին նոյնչափ եւս ճշմարիտ ինչքան և թանկագին։

Մեր ազգի, մանաւանդ մեր եկեղեցու վերջին դարու պատմութիւնը սերտ կերպով կապուած է Կովկասի տիրապետութեան պատմութեան հետ։ Ռուսները իրենց իշխանութեան հետ միասին մտցրին մեր կեանքի և եկեղեցական կառավարութեան մէջ նաեւ իրենց ազդեցութիւնը և օրէնքներից շատերը։ Այնպէս որ հասկանալ մեր ներկայի շատ կողմերը կարելի է մի միայն ուսումնասիրելով այն պայմանները, որոնք տեղի են տուել այս կամ այն փոփոխութեան և երեւոյթին։ Եւ ահա այդ պայմանները մանրամասն և պաշտօնական ճշգութեամբ նկարագրուած են այն բազմաթիւ դիւանական գրութիւնների մէջ, որոնք խնամքով հաւաքուած և դասաւորուած են յիշեալ «Գործերի» հսկայական հատորների մէջ։

Այդ տեղեկութիւնները թանկագին են մանաւանդ այն պատճառով որ մեր ազգային աղբիւրներք այդ կողմից շատ աղքատ են։ Մեր մատուցը այդ ժամանակ դեռ ծնունդ էլ չէր առել. իսկ ժամանակակից մարդիկը այնքան պատրաստութիւն չունէին որ կարողանային դրի անցկացնել դէմ իրանց օրով տեղի ունեցած դէպքերը։ Այդ պիսով առանց այնպիսի նշանաւոր աղբիւրների, ինչպէս են «Գործերը», անհնար պէտք է լինէր ապագայ պատմագրին նկարագրել միայն մի քանի տասնեակ տարիներ առաջ տեղի ունեցած անցքերը (2)։

Բացի հնագիտական յանձնաժողովի Գործերից, Կովկասի պատմութեան համար առատ նիւթեր կարող է մատակարարել նաեւ մի ուրիշ հրատարակութիւն, որին ձեռնարկել է Կովկասի ռուսական շրջանը նոյնպէս մի քանի տարուց ի վեր։ Այդ հրատարակութեան վերնագիրն է «Ժողովածու նիւթերի Կովկասի և նորա ազգերի նկարագրութեան մասին»։ Այդ ժողովածուի երրորդ հատորը լոյս տեսաւ անցած տարի և, ինչքան յիշում ենք, անցաւ նոյնպէս առանց որ և է ուշադրութիւն գրաւելու մեր դրագէտների կողմից։

Բացի այդ երկու մասնաւոր հրատարակութիւններից, ռուսաց այլ և այլ ամսագրերի և պարբերական հրատարակութիւններն մէջ անգադար երեւան են գալիս անթիւ տեղեկութիւններով լի յօդուածներ, որոնք մեծ մասամբ պատկանում են Կովկասին մօտիկ ծանօթ անձինքների գրչին։ Այդ տեսակ յօդուածներից մէկին է և այն, որը տպուեց Ռուսկայա ՄՃարչնա (ռուսական հնութիւն) պատմական ամսագրի այս տարուց օգոստոսի համարում և որի վերնագիրը գրած է ներկայ յօդուածի ճակատին։ Այս յօդուածի հեղինակն է նոյն իսկ Կովկասեան հնագիտական ցանձնաժողովի նախագահ և յիշեալ «Գործերի» խմբագիր պատուելի գիւանական և արեւելագէտ Ադոլֆ Պետրովիչ Բերժէն։

Թօսելով հնագիտական յանձնաժողովի եւ նորա հրատարակութեան մասին՝ չէ կարելի չնկատել որ այդ բոլորի հոգին և ուղղութիւն տուողն է նոյն իսկ Պ. Բերժէն։ Ուստի թարգմանարար առաջ բերելով նորա յօդուածը՝ մեր միտքն է ճաշակ տալ ոչ միայն Կովկասի անցեալին վերաբերող տեղեկութիւնների մասին, այլ և այն ուղղութեան և հետաքրքրականութեան մասին, որ պէտք է ունենան յարդոյ հեղինակի խմբագրութեամբ հրատարակուած Գործերը։

Ա.

Կովկասի տիրապետութեան պատմութեան մէջ կան դէպքեր, որոնք չը նայելով իրենց պատմական մեծ նշանակութեան՝ անցել են հանրաբեր անկասելի կերպով։ Այդ տեսակ դէպքերից մէկն է նաև Նիկողայոս կայսր այցելութիւնը Կովկասին, որը տեղի ունեցաւ Պետրոս Մեծի այցելութիւնից ուղիղ 115 տարի յետոյ։ Ռուսաց թագաւորների կարգում Նիկողայոսը երկրորդն էր, որը ոտք դրաւ Կովկասի հողի վերայ և այս անգամ ոչ թէ Կասպիական, այլ Սև ծովի կողմից, ուր այդ ժամանակ չէրքէզների կռիւը ամենակատաղի աստիճան էր հասած։

1837 թուին սեպտ. 25ին Նիկողայոս կայսրը իւր ժառանգին թողնելով Խրիմէ, ինքը «Բեւեռային-Աստղ» շոգենաւով ուղեւորուեց Ռէդուտ-Գալէ։

Վրաստանում վաղուց արդէն խօսք կար կայսր այցելութեան մասին. բայց այդ լուրերին առանձին նշանակութիւն չէին տալիս, մինչև որ կոմս Զերնիչէվի մտքով 18 Բարոն Ռոզէնին գրած նամակը ցրուեց այդ բոլոր տարակուսանքները և Փիլիպսում Գենրալ-Լէյտենանտ Ֆրօլովի նախագահութեամբ իսկոյն մի յանձնաժողով հիմնուեց կայսր դիմաւորելու և ճանապարհորդութեան դիւրութիւնները հայթայթելու նպատակով։ Յանձնաժողովի գլխաւոր պարտականութիւնն էր, ինչքան կարելի է, հարթել և կարգի բերել հաղորդակցութեանց ճանապարհները, թէև 5–6 ամսուայ մէջ անհերեւակայելի էր որևիցէ բան առաջ տանել այնտեղ, ուր ճանապարհները գտնուում էին դեռ եւս նահապետական դրութեան մէջ։ Զնայելով սրան՝ դեներալ Լաչինովի հսկողութեան տակ դործը տաք տաք առաջ էր գնում բոլոր այն տեղերում, որ տեղից կայսրը պէտք է անցկենար։ Տեղադային չինովնիկը տիրապետել էր բոլոր պաշտօնաւորներին. մինչև անգամ հոդեւորականները, հիմնուելով ընդհանուր մնահաւատութեան վերայ, որ ասել էին, թագաւորի աչքին չընկնելու համար, տեղից փոխուց դուրս չգալ. վերջապէս չէին մոռացել նաև նախապէս թագաւորութիւն խնդրել թագաւորից պարահանդէս սարքելու մասին, որին և կայսրը հաճութիւն էր տուել, միանգամայն պատուիրելով որ ինչպէս քաղաքական նոյնպէս և զինուորական ծառայողները ներկայանան ոչ թէ բաճկանիներով, ինչպէս որ ընդունուած էր, այլ կօշիկներով։ Այդ հանգամանքը շատ նշանաւոր է, որովհետև Կովկասի տիրապետութիւնից մինչև այդ օրը, ոչ մի անգամ հարկաւորութիւն չէր եղել ոչ բաճկանիների և ոչ հանդիսաւոր զգեստների, ուստի պէտք է սիրուած լինէին նոցա համար առանձին մարդիկ ուղարկել Մոսկուա։

Անյայտութեան օրը կամաց կամաց մօտենում էր։ Ամառը արդէն անցել էր և սկսուել էր մի այնպիսի անձրեւային աշուն, որի նմանը պատաւները չէին յիշում։ Ճանապարհների վերայ դործ դրած աշխատանքը և միջոցները չնասն իրենց նպատակին և ինչպէս կը տեսնենք, թագաւորը շատ անգամ սարսռած էր կառքից անցնել հասարակ ձիի վերայ և կամ ամբողջ օրեր կորցնել այն տեղերում, որոնք չորութեան ժամանակ մի քանի ժամում կարելի է անցկենալ։ Այդ տեսակ անյարմարութիւնների առաջը առնելու և գլխաւորապէս թագաւորի հանդիպմանը չուշանալու համար Բարոն Ռոզէնը սեպտեմբերի կէսին արդէն դուրս էր եկել Տիխորից։ Քաղաքից 70 վերստ հեռու նա կանգ էր առել Գօրի քաղաքում պատասխան մատ գտնուող տան մէջ։ Այդ առիթով պատմում են մի հետաքրքրական դէպք, որ գուցէ և չէ եղել, բայց դեռ շատ կովկասցիներ մինչեւ ցայսօր յիշում են։

Բարոն Ռոզէնի մատ կար մի քանի խօսքարար, որը գինու հետ շատ սէր ունէր։ Գօրի հասնելու հէնց առաջին օրը նա հարբում և աներեւոյթ է լինում։ Բարոնը սաստիկ նեղանում է այդ դէպքի վերայ և հրամայում է որտեղից որ է գտնեն նորան և բերեն առաջը։ Հակառակի պէս հէնց այդ ժամանակ Գօրիից անցնելու է լինում պրոֆիէսսոր Կոխը, որը ճանապարհորդում էր Սեւ ծովի կողմերը։ Եւ որովհետեւ հրամայուած էր անեն անցուդարձ անողի մասին խիստ իմաց տալ բարոնին, ուստի և պահապանը կանգնեցնելով յարդելի բուսաբանին, գնում է բարոնին իմաց տալու։ Լսելով կոխ բառը, որ գերմաներէն նշանակում է խոհարար, բարոնը հրամայում է ուղղիներով մի լաւ ծեծել և ապա ներկայացնել իրեն։ Պահապանը յետ դառնալով հրաւիրում է Կոխին հետեւել իրեն և ճանապարհին մի քանի դինուոր էլ վերցնելով տանում է մի առանձին սենեակ, ուր առաջարկում է նորան շրերը հանել։

— Ինչո՞ւ համար, հարցնում է զարմացած ճանապարհորդը։

— Նորա համար, պատասխանում է պահապանը, որ բարոնը հրամայել է ուղղիներով ծեծել ձերդ ազնուութեան։

Կոխը, շատ հասկանալի է, սկսում է տաքանալ և երբ դինուորները պատրաստուում են այդ դործ դնել, նա այնպիսի աղաղակ է բարձրացնում, որ բարոնը պահանջից նորա ձայնը լսելով, հրամայում է յանցաւորին բերել իւր մօտ։ Բայց ինչքան մեծ է լինում նորա զարմանքը երբ տեսնում է որ անցորդը ամենեւին այն անձը չէ, որին ինքը կարծել էր։ Ամենից սաստիկ կարմրելով, նա խնդրեց, ի հարկէ, ներողութիւն է խնդրում և բացատրում է այդ երկրպագութեան պատճառը։

Այդպիսի և ուրիշ սրամ նման դէպքեր էլի շատ է պատահել Կոխի հետ։ Օրինակի համար, պատմում են որ երբ նա եկել է Մնդրելիա և ներկայացել է իշխանին, իշխան Լեւան Դադիանին հարցրել է նորան։

—Դու ո՞վ ես։

—Ես բուսաբան եմ, պատասխանել է Կոխը։

—Այդ ինչ է նշանակում։

—Այդ նշանակում է որ ես ինձ նուիրել եմ բոյսերի ուսումնասիրութեան։

—Իսկ այստեղ ինչո՞ւ համար ես եկել։

—Եկել եմ իմ թագաւորիս հրամանով զանազան խոտեր հաւաքելու։

—Դիտես ինչ—քո թագաւորդ փոխանակ քեզ այստեղ ուղարկելու, թող ինձ մի երկու խօսք գրէր, ես մեծամ ուրախութեամբ մի քանի սայլ խոտ կուղարկէի նորան։

Բայց դառնանք մեր պատմութեան։ Բարոն Ռոզէնը Գօրին թողնելով ճանապարհ ընկաւ դէպի Սև ծովը ամեն տեղ ուշադրութեամբ զննելով և անձամբ հսկելով պատրաստութիւնների վերայ, որպէս զի կարելի լինի հեռացնել ամեն մի փոքր դանդաղութիւն, որ կարող է ջարդել նորին Մեծութեան տնտաճութիւնը։ Վերջապէս նա հասաւ Ռէդուտ-Գալէ։ հասաւ նաև սեպտ. 27ը և Ծովի ալեհոծուող հորիզոնի վերայ երեւաց «Բեւեռային-Աստղը»։ Շոգենաւը արագ ընթացքով մօտեցաւ ափին և քաղաքի առաջ խարիսխ ձգեց։ Բարոն Ռոզէնը եղերքում կանգնած սպասում էր։

—Պարիս ունիմ ներկայանալու, ասաց թագաւորը դուրս գալով ցամաք և ձեռքը նախ գլխարկին տանելով և ապա մեկնելով բարոնին։

Ռէդուտ-Գալէից կայսրը ուղեւորուեց Զուգդիդի Մնդրելիայի իշխան Լեւան Դադիանիի բնակատեղին, որը ծովափից ոչ այնչափ հեռու դուրս էր եկել թագաւորի դիմացը։ Այդ այցելութիւնը առանց հետեւանքի չանցաւ։ Երրոր նոյն 1837 թուականին իշխան Լեւանը միջնորդում էր Զուգդիդիի տեղ հիմնել Դրիգորիսոյ քաղաքը, թագաւորը խնդրագրի վերայ ինքը իւր ձեռքով գրեց։

— Ես այդ տեղը տեսել եմ և չեմ կարծում որ երբ եւ իցէ այդ ճահճային և մառ ուտատ վայրում կարողանայ քաղաք կառուցուիլ։ Սակայն ի պատիւ Մնդրելիայի իշխանին կարելի է այժմ միմիայն տեղը անուանել Գրիգորիսոյ, իսկ քաղաքը անուանակոչել միայն այն ժամանակ երբ նա կառուցուած կը լինի։

Սեպտ. 28ին կայսրը ժամանեց Գութայիս, ուր ի միջի այլոց ներկայացան նորան Սոֆրոնիոս արքեպիսկոպոսը, Իմերէթի մեսրոպոլիտ Դաւիթը և Ցիարէթիլի ու ըՍվանէթի իշխան Միքայէլ և Թաթար խան Դադաշէլիանները։ Միւս օրը Մայէթում Սուրամի կրճի մտ դիմաւորեցին Վրաստանի քաղաքական նոնանգ ատլաս իշխան Փալավանդովը, ազնուականութեան առաջնորդը, իշխանները, ազնուականները, նոյնպէս և մերձակայ օսերի ատաուտէրները։ Հոկտեմբերի 4ին, անցնելով Սուրամի և Ախթալաթլաի վրայով, կայսրը հասաւ Գուսարի ուր դնելով եկեղեցու հիմքը յանուն Ս. Ս. դէբասնդրի Թոյլատրեց քաղաքը սյնուհետեւ անուանել Ալէքսանդրապոլ։ Այս տեղ ընդունեց նաեւ Էրզրումի սերասքէր Մամատ-Ասատ փաշային, որ Սուլթանի կողմից ողջոյնի նամակ էր բերել և ապա Մատատրայի վրայով, ուր դիմաւորել էր նորան հայկական նահանգի կառավարիչ իշխան Բարեղ Բէբուդովը, հոհա-ՅՇն անցաւ Սարդարաբադ։ Այս տեղ սկսուեցին բնակիչների անթիւ գանգատները տեղական իշխանաւորների անիրաւութեանց վերայ։ Գանգատաւորների թուում մի հայ, որ ռուսերէն ոչ մի բառ չգիտէր, և ցանկացել էր ինչքան կարելի է տեսանելի կերպով ցոյց տալ թագաւորին բնակիչների վերին աստիճանի հարստահարուած դրութիւնը, ներկայացնում է թագաւորին մի նիհար, փետուրներից մերկացած հաւ։ Այդ տեսակ միջոցների և մեւնոյն նպատակով դիմում էին նաեւ ուրիշ շատ տեղերում։ օրինակի համար ճանապարհի վերայ խոտ. փայտ և ուրիշ բաներ էին փռում և ապա այրում, ցոյց տալու համար իրանց այրուած խորովված վիճակը։

Սարդարաբադից կայսրը ուղեւորեց Էջմիածին։ Վանքի պարիսպներին դեռ երեք վերստ չհասած, թագաւորը քաջալերութեամբ ողջունեց իրեն դիմաւորող Յովհաննէս կաթողիկոսին, իսկ փոքր ինչ հեռու Հայաստանի նախին մայրաքաղաք (197—343 թ.) Վաղարշապատում 12 Հայ եպիսկոպոսներին և խաչով, խաչվառներով ընդ առաջ եկող եկեղեցական դասին։ Մտանելով կաթողիկական տեղապահ Բարսեղ եպիսկոպոսին, կայսրը համբուրեց խաչն ու աւետարանը։ Իսկ ինքը կաթողիկոսը չտպելով վանքը՝ հանդուցա, ազդու և պատշաճաւոր մասով ընդունեց այգայական հիւրին։ Մաղթանքից յետոյ կայսրը ցանկութիւն յայտնեց տեսնել վանքի թանկագին և հազուագիւտ հարստութիւնները, որոնց մէջ առաջին համբաւ էր ստացել հին կաթողիկասական թագը։ Բայց ինչքան մեծ եղաւ նորա զարմանքը, երբ խոշոր ապիրները, որոնք թագի ամենալաւ զարդարանքներն էին, կեղծ երեւեցան։ Երբ թագաւորը այդ մասին յայտնեց իւր նկատողութիւնը, նորան պատասխանեցին որ քարերը իսկապէս զուտ են եղել, և իրենց դինը կրցրել են այն ժամանակից հետէ, երբ թագը յետ են ստացել Բարոն Ռոզէնի կնոջից, որը խնդրել էր ուզարկել իրեն մանրամասնօրէն և մօտից տեսնելու համար։ Այդ դէպքի լուրը մինչև այսօր էլ պտըտում է Անդրկովկասի ժողովրդի բերանում. տպիս են մինչև անդամ տեղական ոսկերիչ Կոստիկովի անունը, որ զուտ քարերը փոխանակել է կեղծ ակներով և իբր թէ սուրա համար բարձունուհու միջնորդութեամբ ստացել է երկու ոսկէ մեդալ և երեք հարիւր ռուբլի փող։ Թէ մինչև ո՛ր աստիճան հաւանական է այդ ծանր մեղադրութիւնը բարձունուհու մասին, այդ թողնում եմ կասկածի և անյայտութեան վարագոյրի տակ և մէջ եմ բերում այդ դէպքը միմիայն պատմութեան հաւատարիմ լինելու նպատակով։

Ելնելով հնադարեան տաճարի կամարների տակից, կայսրը դիմեց վեհարան, ուր և մնաց միայնակ կաթողիկոսի և նորա թարգման ու սինոդի պրոկուրոր Կոլլ. սովետնիկ Ղազարեանի հետ։ Ինքը կաթողիկոսը բացի հայերէն լեզուից դիտէր մինչև Ատէրբէյջանի բարբառը։ Այդ այցելութեան ժամանակ կայսրը ի միջի այլոց հարցնում է կաթողիկոսին թէ արդեօք որևիցէ խնդիր չունէ։ Օգուտ քաղելով այդ բարեշնորհ առարկութիւնից և չկամենալով պատեհ առիթը ձեռքից բաց թողնել, Յովհաննէս կաթողիկոսը պատասխանում է որ երկու խնդիր ունէ. նախ որ իւր հզօր պաշտպանութիւնը անպակաս անէ հայերի վրայից, որոնք միշտ և անխախտ հաւատարիմ են ռուսներին, և երկրորդ որ իւր եղբօրորդի Թեղուտեանցներին ռուսական չքանչաններ շնորհէ, որով կարողանան նոքա ազնուականութեան իրաւունքներ ստանալու։

Վերջին խնդիրը այնքան տարօրինակ էր որ թագաւորը չկարողացաւ իւր ժպիտը զսպել և հրամայեց շնորհել Թեղուտեանցներին Սանթիսլաւի եր

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ
287 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ

ԼԱՆԻԵՌՔ

Ապահովագրեալը միայն տէր են երաշխաւորեալ դրամագլխոյն և ընկերութեան բոլոր շահերուն

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ
ՏՆՕՐԷՆ
Ա. Հ. ՍՊԼԻՏՃԻ
ԳՐԱՍԵՆԵԱՑ ՆԱԼԱԹԱ, ՀՈՒԼԱՃԵԱՆ ԽԱՆ

ՏԱՆԸ ՓԱՍՏԱԲԱՆԸ
ԿԱՄ
ՀԱԲԻՒՐ ՀԱՐՑՄԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ
Աշխատասիրեաց
Միհրան Աբիկեան
ՄԱՄՈՆ Ա.

ԿՈՒՆԵԼԻՔ–ԻՒԼ–ԼՈՒՂԱՔ
ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԷՐԷՆԼԷ Ի ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ
Աշխատասիրողք
Մէհէմմէտ Շէֆիքի և Մէյսուլլ Աշշեան
Պաշտօնական հասարակաց կրթութեան
Գրաքննութեան ատենեկի
Հրատարակիչ
Գաբրիէլ Պաղտասարեան
Հրատարակուեցաւ Բ. հատորին
17 որդ. տեսակն ևս։ Այս առթիւ կը
ծանուցանի թէ բաժանորդագրութիւնը
փակուած է։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Բիւրեղ–Գիւղն, Թիւ 3 վաճառատան մէջ մեծ և փոքր քանակութեամբ կը վաճառուին հետեւեալները։
Հանքածուխ, ՆԻՒԿԱՍԼ և ՔԱՐՏԻՖ.
Զուլալի երկաթ, ԲԱԼՏԷՐ — թիւ 1.
Հանքածուխ, ԲՕՐ.
Տոկուն աղիւս, ԲՕՎԼԷՆ.
Բոլոր այս ապրանքներն ընտիր տեսակէ են և ԽԻՍՏ ԱԺԱՆԴՆԵՐՈՎ կը վաճառուին։

Ա. Զ Դ

Տօքթէօր Ժան Ալֆուսիոի պատիւ ունի ծանուցանել արդոյ հասարակութեան թէ ամեն երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերը առաւօտեան ժամը 2էն 3½ Պէշիկթաշ, Բիլիսէ–Մէյսոնի թաղը, ժողովրդեան Դեղարանը ծրիապէս հիւանդ կրնդունի և կը դարմանէ։ 6—3

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ ՀՐԵԱՅ
ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
Թարգմանիչ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ
Հրատարակիչք
Նշան Կ. Պէրպէրեան և Ս. Տէօվլէթեան
Լօժէն–Սիւ դաղութացի մեծանուն վիպասանին սոյն նշանաւոր գործը, զոր Մասիսի Մեծ. Խմբագիր Կ. Ս. Իսթիւճեան էֆէնտի տակէց 18 տարի առաջ թարգմանած և իբր թերթօն Մասիսի միջոցաւ հրատարակելէ յետոյ՝ զատ ևս տպագրած էր, ժամանակի մը է վեր սպառած վիճելով, այս անգամ Մեծ. Թարգմանիչը կրկին աչքէ անցուցած, լեզուին մաքրութեանն և ոճերու գեղեցիկ բացատրութեանց մեծ խնամք տարած և մեծանաւոր պայմանաւ մը մեզ յանձնած է երկրորդ անգամ տպագրել պատկերազարդ։
«Թափառական Հրեայն» 1600 մեծադիր երեսի մեծ, 4 ընդարձակ հատորէ պիտի բաղկանայ, մաքուր թղթի վրայ գեղեցիկ տպագրութեամբ։
Ամբողջ գործը պիտի պարունակէ Գաղղիերէն ընտիր տպագրութենէ մ'ընդօրինակեալ և մեծանաւոր խնամքը փորագրեալ 100է մեծ գեղեցիկ պատկերը, և բացի ասոնցմէ, 60ի չափ ալ մեծադիր և ընտիր պատկերներ, որք մաքուր թղթի վրայ զատ տպագրուելով պիտի գետեղուին գործոյն մէջ։
Մէջն մի հատորին բաժանորդագրութեան դինն է կանխիկ 25 դրուշ։
Ցասն եւ վեց երեսէ բաղկացեալ մէկն մի թերթի 30 փարայ։
Դուռնայ հասնելու թղթատարութեան ծախքն միասին հաշուելով, մէկ հատորին դինն է 30 դրուշ։
Դուռներէն բաժանորդ գրուել փափաքող պարոյրն բաժանորդագրենն կանխիկ յղեալ ետեղ Բոլորատան Մանկանց հանդիսի խմբագրատունն հետեւեալն հասցէին։
ՆՇԱՆ Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ
Կ. Պոլիս Պալմանա–Համամ թիւ 14

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՆՊԱՐԵՂԻՆԱՑ
Պալաթ—Բաղար Թանդի Քոլոս Թիւ 59
Մեղրան էֆ. Տէօքմէճեանի վաճառատան մէջ կը գտնուին նպարեղինաց վերաբերեալ ամեն տեսակ ապրանքներ, որպիսիք են, խակէվ՝ սոլորական, լաւ եւ ընտրագոյն՝ (մարմիրիքա)· շաքար՝ Մարսիլիոյ և Թրէստէի· ալլ և այլ տեսակ ըստրանչէմներէ զատ, Ֆրանսական բուն Ֆուրնիէ· Լիսլիի թարմ եւ ընտիր իւղ· Նարօլիի մաքարոն, ՀՀնօլիայի եւ Նարօլիի չէհրիյէ· բրինձ՝ Մախսուսէ և Ռիզոն· լուբիա և սիսեռն՝ եւ փուն և խիստ համեղ· անուշեղէնի և խմորեղէնի յատուկ լաւագոյն ալիւր· օսլայ (նիշասթա) և արաբէթ· Բանտիոյ եւ Այվալըքի ընտիր սաման· Լոնտոնի և Մարսիլիոյ քօյա· Ամերիկայի քարիւղ (կազ)· Լոնտոնի ընտիր լուցակ (չիբիա)· քօնեակ եւ այլ ոգելից ըմպելիք· սօսա· թարմ ըսթաքող և սարսոն· Ալյավալքի ընտիր ձէթ· թարխանա և պուլիւր· մէկ խօսքով, սոյն վաճառատան մէջ կը ծախսուի ամեն տեսակներովն լաւագոյնն այն պիտանի բաներու, որք առեւտրական սոյն ճիւղին կը վերաբերին գլխաւորապէս։
Ամեն յանձնարարութիւն կը կատարուի ուղղութեամբ և կանոնաւորապէս։
Գիները խիստ չափաւոր են։ ԱՊԱՌԻԿ ՁԱՅ։

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ
ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ
677 ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱՑԻ 677
ԳՈՒԼԷ–ԳԱԼԱԹԱ
ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՔ
Փոքր պղտոց լուսանկարք վարիչեանի
Էներգով կը հանուին
Տեսարանք Կ. Պոլսոյ
Արուեստեան հանդէսներէն պատկերներ
Լուսանկարչութեան վերաբերեալ նիւթեր
Գիները իսիտ դիւրամատչելի են։
ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ

Ա.ԶԴ

Կայսերական պալատան առաջնորդ Տօքթ. Բավիարօղլօ պատիւ ունի ծանուցանել իր յաճախորդաց և պատուարժան հասարակութեան թէ Ամիսօրոյն վանքն ուղեւորութենէն վերադարձած լինելով, հաստատուած է Բերա, մեծ փողոց, Պոն Մարշէի փողոցին ծայրը սուգի վերաբերեալ նիւթերկինաց վաճառատան վերնայարկն, ուր բացի կիրակիէն տենն օր հիւանդ կընդունի, առաւօտեան ժամին 8էն (ետր.) մինչեւ երեկոյեան ժամը 8։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ
Ս. Քաղաքի Գործակատար
ԳՈՐԾԱՐԱՆ
ՄԵՆՏԱՂԵԱՑ ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ
ՏՈՒՓԵՐՈՒ
մանաւորապէս Ծխախոտի համար
ԲԱՐՈՒՆԱԿ ԲՈԼԱՏԵԱՆ
Մենաշնորհեալ յՕսմ. Կառավարութենէ
ՇԱՏ ԱԺԱՆ ԳՆԵՐՈՎ, թիթեղեայ տուփեր մանաւորապէս ծխախոտի համար։
Գործին դեղեցկութեան, դիմացկունութեան և այլ ամենայն տեղեկութեանց համար դիմել առ
Խ. ՇԱՄՏԱՆՃԵԱՆ
Գալաթիա, Մահմուտիէ փողոց Բիւ– 38
Պոլիս, Եէնի–Ճամի, Զէլինիլիքէր փողոց » 31
Դաւառներէ ուղղակի յանձնարարութիւնք փութով կը կատարուին։

ԲԺԻՇԿ ՃԱՆԻԿ ՖԻՐԻՍԵԱՆ
Հիւանդ կընդունի ամեն օր, Կիրակի օրերն ալ, առաւօտ մինչեւ կէս օր, Կ. Պոլիս, կամուրջի դէմ–առ–դէմ 77 թիւ Ֆիւշիւքեան Եղբարց դեղարանը։
Իրենց թաղերէ վիսյեալ ազգաստները ծրիաբար կընդունի։

Ա.ԶԴ
Հայրէն և Ֆրանսերէն լեզուաց, գաղնակի, կարի և ձեի հմուտ վարժուհի մը, կը փափագի դասախօսկուհւոյ պաշտօն մը գտնել ազգային վարժարանաց մէջ։ Պէտք ունեցողք կրնան դիմել Արեւելքի խմբագրատունը։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ
ԴԵՂԱՐԱՆ
Պ. ԵՒ Հ ՔԻԻՉԻՒՔԵԱՆ
ԵՂԲԱՐՑ
Երկար ժամանակէ ի վեր՝ դեղավաճառութեան եւ դեղագործութեան զբաղելով հասարակութիւնը գոհացնելու համար մեր ձեռքէն եկած ջանքը խնայած չըլլալնիս յայտնի է մեր պատուարժան յաճախորդաց և բոլոր հասարակութեան։ Այս անգամ ալ, մեր յարգոյ յաճախորդաց դիւրութիւն մ'ըլլալու համար, դեղարան մը բանալ փափաքելով, հոս տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ Պոլսոյ Եէնի–Ճամի փողոցի 26 թիւ մեծերնոցէն զատ՝ նոյնպէս Կ. Պոլիս կամուրջին դիմացը 77 թիւ «Պ. եւ Հ. Ֆիւշիւքեան եղբարք» անուամբ դեղարան եւ մթերանոց (ապրօվիզիոն) մ'ալ բացած ենք, ուր Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ քիմիական բաղադրութիւններն ու դանազան դեղերը, մեծ խնամով շինուած, եւ ամենէն ընտիր տեսակները կը գտնուին։ Այսոնցմէ զատ ամեն տեսակ գործածուած դանազան տեսակ գինի, ալկոհոլ իւղ, Նարմենիոյ ջրօքսիր, քօնեակ եւ ուրիշ ըմպելիք միշտ կը գտնուին։ Եկած դեղագիրը խնայն թարմ դեղերով, և մեծ խնամով կը պատրաստուին։ Այսոնցմէ զատ դեղարանին վերնայարկը բժշկաց համար յատուկ սեղ ու բրոշուած ըլլալով, հիւանդութեան մը համար բժշկի հետ խորհրդակցիլ ուզող անձինք, մեր դեղարանը դալով ամեն կերպով օգուտ կը տեսնեն։
ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ
ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼՈՒԾՈՒՄՆ
ՁԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

1882Ի ԳԻՍԱՒՈՐԸ

Այս հռչակաւոր վուշեայ սիկարի թուղթը որ ամենաքաղաքաւոր տեսակէ է, կը յանձնարարուի ծխողաց։ Մարդաբարդ. բիւրաբժշկական վարժարանը փորձերով հաստատած է թէ և ոչ մէկ թունաւոր բուսական նիւթ կը պարունակէ։ Ընդհանուր շուկան՝ բոլոր Տաճկաստանի համար Դալաթիա, Մոմխանէ փողոց Սիթէ Ֆրանսէզ, 82 թիւ, Պ. Զաքարիա Մարանկիանոյի վաճառատունը։
Կը դտնուի նաեւ Կ. Պոլսոյ և Դալաթիոյ բոլոր ծխատաճառաց քով։
9—78

ԳՈՒԻՆ
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ
ՌԷԼԻԷՆՍ
Ծովային ապահովագրութիւն։ –Դիմել առ գործակատարն ընկերութեան, Պ. Ժ. Վ. Ուիթմալ, Եօրկիատիս խան, Պահչէ–դարու, Պոլիս· կամ Դալաթիա, Ալէքսիատի խան թիւ 15։

Ն. ԲԱՌԷ ԷՆԷ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Մարսելիայէ և Բէյրութէ գլխաւոր կոնոսամորդաց բեռոց
Սամսոն և Տրապիզոն երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լա Մէոքրի որ Սեպտեմբեր 28ին Մարսիլիայէն և Հոկտեմբեր 1ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։
Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Բէյրութ, որ Հոկտեմբեր 6 երկուշաբթի և Լա Մէոքրէնէ որ Հոկտեմբեր 7 երեքշաբթի օր պիտի մեկնի։
Ուղղուիլ Լա–ուրթ ուղեւորներէն
Նաւագնէրի, ուղեւորութեան և սլլտեղեկութեանց համար
Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՆԻՈՒԹ ԲԸՊՈՒԼ
Մուհանէ փողոց, թիւ 141

ՄՈՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվերբուլ և Մէքսիկոյի գլխաւոր կոնոսամորդաց բեռոց շոգենաւ

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քամբրուս	4200	Օսարիս	3000
Ֆէրու	4000	Նէբրիթ	3000
Օսմանի	4000	Բեթս	3000
Սէսսոզիս	3250	Ագամեմնոն	1700
Թիպոս	3250	Լօզիւս	800
Թամասա	3250	Օրինտա	800
Մարիսթիս	3250	Սէսիլ	700

Ֆէրու շոգենաւը, նաւապետ Գուբբը, սեպտեմբեր 26ին Բոմբէյն ասա պիտի վերադառնայ և հետեւեալ օրը՝ 27ին Լիվերբուլ պիտի ուղեւորի։
Բէրա շոգենաւը, նաւապետ Ֆորէսթիրը, հոկտեմբեր 7ին Լիվերբուլէն ասա կ'սպասուի ընդհանուր վաճառքով։
Վերոյիշեալ շոգենաւք չքեղապէս յարդարուած են ճամբորդներու համար
Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՄԱԼ և ԸՆԿ.
Մէյտանկիւղ փողոց, Պոլիս
Տնօրէնութիւն, Լիվերբուլ
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սթրիդ, Լիվերբուլ

ԲԱԲԱՅԱՆԻ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվերբուլ, Մէքսիկոյի և Օրէսայի գլխաւոր կոնոսամորդաց բեռոց
ՇՈԳԵՆԱՒԻՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	Պրէս
Արարատ	2,500	Ռոմբրս
Աբրատիա	2,500	Բրուիքշանք
Լաքոնիա	2,500	Ռուիլաս
Մասէտոնիա	3,500	Պարշ
Բուլգարիա	2,800	Ֆոթերցիլ

Այլեւ Սօֆիա շոգենաւը Լիվերբուլէն ասա եկաւ։
Ընկերութիւնն օրինաւոր դներով վաճառք կընդունի Եւրոպական երկիրներու և Ամերիկայի համար։
Ամեն դիւրութիւն և հանդատութիւն կը տրուին ուղեւորաց։
Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ՐԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք

ՔԻԻՆԱՐՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Որ կոնոսամորդաց կը բանին Լիվերբուլի և Մէքսիկոյի գլխաւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ամերիկա	7,000	Մալթա	3,000
Օրանիա	3,000	Մորքաքօ	2,500
Ադլաս	3,000	Դանիէ	2,500
Աֆրքօ	3,000	Ռավենա	5,000
Պոնիա	4,600	Բաղտիա	3,200
Պալամիա	3,800	Բարթիա	3,000
Պարկէք	2,500	Բալիրա	3,000
Պրիթիշ Քուին	1,200	Սերբիա	7,800
Անէքսանիա	5,000	Անկիա	4,600
Քանալտիա	4,700	Սարակօսա	3,000
Շերպուրի	2,000	Սամարիա	3,000
Տէմպրա	2,500	Սիսան	3,000
Կայլիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէսար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարմարան	3,000		

Բալէրա շոգենաւն նաւապետ Ճ. Ֆէրիսն Լիվերբուլէն ասա հասաւ և իր բեռը պարպելէ յետոյ վերստին Լիվերբուլ պիտի ուղեւորի։
Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Զ. ՀՈԼԻ
Գործակատար
Թիւ 1 Ֆիւշիւք Հալիլ փաշա խան Դալաթիա

ՖԻԼՏ, ԼԷՅԼԱՆԴ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Որ կոնոսամորդաց կը բանին Լիվերբուլի և Արեւելքի գծէ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրիան	2500	Ֆամֆտեան	3700
Ալբասիան	2500	Ֆլամինեան	3700
Անտարզեան	2500	Ֆլավեան	3700
Ամերեան	2500	Լաբերիան	5500
Արապիան	3700	Լիբերիան	5500
Պավարիան	6000	Լոդրիան	5500
Պուլկարիան	6000	Լէսպիան	2200
Քասթէլեան	800	Լիկուրեան	2500
Սարդինեան	2000	Լիսպան	800
Տուրգ	700	Օրտիգ	700
Ֆէնիքէան	3700	Բէրսիան	3800
Ֆասպիան	3700	Վալենսիան	6800
Ֆալէրնիան	3700	Վիրճինեան	6800

Լիվերբուլ շոգենաւը նաւապետ Մաք Նալ, Լիվերբուլէն ասա հասաւ և յառաջիկայ հինգշաբթի 9 հոկտ. պատրաստ պիտի գտնուի Լիվերբուլ երթալու համար։
Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն
Կընծայած.
Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐԴ ԼԱՖԻՆԳԼԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միլլէթ խան, Դալաթիա.
Նաւագնէրք, Պարնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվերբուլ
Գործակալութիւն.
Կ. Պոլիս, Խուտարա Լաֆինդլէն.
Ճիսրալտար, Պ. Պ. Քարվիր Եղբարք
Անէքսանդրիա, Կ. Լ. Վասման և ընկ.
Մարդա, Ա. Քամիլերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրոկորտադոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիդոլ և ընկ.

ԵՐԹԵՒԵԼՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՑ
Ընդ Ռէջ Անէլոյ, Կ. Պոլսոյ և Օրէսայի
ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍՐԸ
ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ապպանս	2,000	Լէբանոն	4,500
Անձելս	3,000	Մարէնիս	4,300
Արկս	1,300	Մարսանին	2,500
Գասսանս	3,500	Միլս	2,000
Գլոսմորնս	2,200	Նէրս	2,000
Դրամս	2,000	Օթէլլս	5,000
Դէրբս	2,600	Օրլանս	3,000
Դալիբաս	2,500	Օգրանդ	4,500
Գասէս	2,100	Օգդս	2,000
Գաղս	2,000	Բասիքիք	1,200
Գօմն	2,700	Բալբոմ	3,200
Տիսս	2,500	Բասդէր	1,700
Տօմիս	1,800	Բիդս	2,800
Տրաքս	2,600	Բիսալթա	4,400
Իրադս	2,600	Բինալտս	3,200
Ֆալքան	800	Բրայս	3,000
Ֆիլս	1,700	Բանանս	5,500
Ֆլամինիս	1,600	Բանէս	3,500
Կարիէս	5,500	Սալէնս	4,000
Կիդանս	2,200	Սարֆս	2,000
Կօզս	1,800	Սիլվիս	2,000
Կրօանս	2,200	Սօրենդս	4,300
Հանկս		Թասսս	1,200
Հէրս	2,000	Թ. Ռ. Իլսրն	3,000
Հիտալկս	3,000	Թիկէր	1,300
Հիւմբերդ	1,200	Թօրնս	2,800
Ճիսս	2,300	Քասնդս	3,600
Քէլրս	2,000	Եէտանս	3,600
Քօմիս	2,200	Զէկրա	1,000
Լէս	2,000	Զէրս	140

Տրոյս շոգենաւը, նաւապետ Տոնկլաս, Անգլիայէն ասա հասաւ ընդհանուր վաճառքով, և իր բեռը պարպելէ յետոյ Օսմանս պիտի ուղեւորի։
Կէորգիոս շոգենաւը սանոյս 25 ին Անգլիայէն մեկնեցաւ Զմիւռնիա և Կ. Պոլիս երթալու համար և հոկտեմբեր 12 ին ասա կ'սպասուի։
Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն
Կընծայած.
Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՀԻԼՏ
Գործակալ
Թիւ 17–18, Ֆիւշիւք Միլլէթ խան Դալաթիա

Արտօնատէր, Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE
Insurance company
ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԵՒ ՄԷՐՔԱՆԹԱՅԼ
Լոնդրայի և Լիվերպուլի ապահովութիւն

ընկերութիւն	Մնալ. Լիր.
Արտօնեալ դրամագլուխ	3,000,000
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	2,500,000
Վճարեալ »	625,000
Պահեստի դրամ հրդեհի պատահակութեանց դէմ	1,592,235
Կեանքի պատահակութեանց դէմ պահեստի դրամ	3,841,194
	6,058,429
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ 1883 տարւոյ	1,186,865
Կենաց ճիւղէն հասոյթ 1883 տարւոյ	551,307
	1,738,172

NORTHERN
Assurance company
ՆՕՐԹՀԷՐՆ
Լոնդրայի և Լիվերպուլի ապահովութիւն ընկերութիւն

ընկերութիւն	Մնալ. Լիր.
Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	3,000,000
Վճարեալ »	300,000
Պահեստի դրամ հրդեհի պատահակութեանց դէմ	841,871
Կեանքի պատահակութեանց դէմ պահեստի դրամ	1,778,300
	2,890,171
Հրդեհի ճիւղէն հասոյթ 1883 տարւոյ	520,206
Կեանքի ճիւղէն հասոյթ 1883 տարւոյ	251,572
	771,778

Վտարագրեալն իւր բաժնեթիւ, յանձնառոյց և քաղաքիս ընդհանուր յարգոյ հասարակութեան կը ծանուցանէ թէ մինչեւ վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուի, որով հրդեհէն դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը տարուցանէ։
Ապահովութեանց կարգադրութիւններ կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելի՝ ընկերութիւնս՝ ալ կընայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն բանորդներու ընդունիլ։
Դրեթէ ամեն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւնք կընան ընդունիլ, ինչպէս Բերայի, Գալաթիոյ և Պոլսոյ մէջ, նոյնպէս մեծակոյ քաղաքներ, դիւղերն և գաւառները։

MARITIME
Insurance Cie limited of Liverpool
Capital Lt. 500,000
ՄԱՐԻԹԱՅՄ
Ծովային ապահովութեան ընկերութիւն
Դրամագլուխ 500,000 Անգլ. լիրա
Ցասրագրեալք, շոգենաւերու և առագաստանաւերու մէջի վաճառքներն ու կարասիները խիստ օգտակար պայմաններով ապահովելու իշխանութիւն ստացած է ընկերութեան ղողսէ։
Դիմերուն և այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն Կալաթա, Քօմիսիոն խանի առկինը՝ երկաթէ կամուրջի վրայ նայող սենեակն, առ.
Կ. Պոլսոյ Ընդհ. Գործակատար ՕՆԼԻԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԳԱՌՆԻԿ Ց. ՍԵՐՈԲԵԱՆ

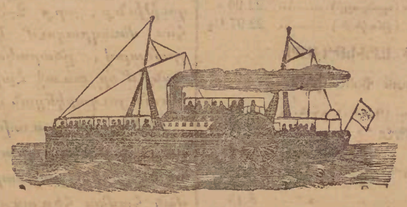

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷԻ
ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՅՈՅՑ
1884 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1 ՇԱԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 30
Վարձքին ԷՋԵՆՔ շոգենաւերը

12 Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէշիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Միրկէն Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
12 Պէյդօղլն Բաշապահճէ Բ. Բաշամահալլէ Գանիլճա Ա. Հիսար Գանտիլլի Վանիքէյ Զէնկիլքէյ Պէյլէրպէյ Գուրկունճուք
12 Վանիքէյ Զէնկիլքէյ Պէյլէրպէյ Գուրկունճուք Գապաթաշ
12 Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
12 15 Եէնիմահալլէն Մէզարպուրնու Պէշիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Աթէնիա Պէյաճքէյ Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
12 15 Գալաթաներէն Մէզարպուրնու Պէշիւքտէրէ Թարապիա Պէյդօղ Բաշապահճէ Գանիլճա Ա. Հիսար Գանտիլլի Վանիքէյ Զէնկիլքէյ Պէյլէրպէյի Գուրկունճուք Գապաթաշ
1 — Եէնիմահալլէն Մէզարպուրնու Պէշիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Միրկէն Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
1 45 Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէշիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Աթէնիա Պէյաճք. Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտաք Գուրուչէշմէ Օրթաս. Պէշիքթաշ
2 30 Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէշիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Միրկէն Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
2 — Պէշիւքտէրէ Թարապիա Պէյդօղ Բաշապահճէ Գանիլճա Ա. Հիսար Գանտիլլի Վանիքէյ Զէնկիլքէյ Պէյլէրպէյ Գուրկունճուք Իւսիւիւտար
3 15 Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէշիւքտէրէ Քիրէճպուրնու Թարապիա Եէնիքէյ Միրկէն Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
4 15 Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէշիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Աթէնիա Միրկէն Պէյաճքէյ Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
4 — Պէշիւքտէրէ Պէյդօղ Բաշապահճէ Բիզիմթարատահճիլլի Գանիլճա Ա. Հիսար Գանտիլլի Վանիքէյ Զէնկիլքէյ Պէյլէրպէյ Գուրկունճուք Պէշիքթաշ
5 15 Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէշիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Աթէնիա Միրկէն Պէյաճքէյ Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
6 15 Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէշիւքտէրէ Թարապիա Պէյդօղ Բաշապահճէ Եէնիքէյ Միրկէն Գանիլճա Բ. և Ա. Հիսար Գանտիլլի Արնաւուտքէյ Զէնկիլքէյ Պէյլէրպէյ Օրթաքէյ Գուրկունճուք Պէշիքթաշ Իւսիւիւտար
7 45 Ա. և Բ. Գալաթա Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէշիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Աթէնիա Պէյաճքէյ Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
8 45 Եէնիմահալլէն Մէզարպուրնու Պէշիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Միրկէն Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
8 45 Պէշիւքտէրէ Թարապիա Պէյդօղ Բաշապահճէ Ր. Բաշամահալլէ Գանիլճա Ա. Հիսար Գանտիլլի Վանիքէյ Զէնկիլքէյ Պէյլէրպէյ Գուրկունճուք Իւսիւիւտար
9 30 Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէշիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Աթէնիա Պէյաճքէյ Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
10 15 Եէնիմահալլէ Մէզարպուրնու Պէշիւքտէրէ Թարապիա Պէյդօղ Եէնիքէյ Միրկէն Ր. Հիսար Պէկէք Արնաւուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
10 45 Մէզարպուրնու Պէշիւք. Թարապ. Պէյդօղ Բաշապահ. Ր. Բ. մահալլէ Գանիլճա Ա. Հիսար Գանտիլլի Վանիքէյ